

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

„Шчыты” — наша справа 3 PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

На Мельніцкай зямлі 9, 10

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 32 (2830) Год LV

Беласток, 8 жніўня 2010 г.

Цана 2,50 зл. (VAT 0%)

На адных „Трыялогах” Сакрат Яновіч сказаў так: „Усе вялікія ідэі трымаюцца на адной галаве”. Так было да часу, калі ён сам так-сяк спраўляўся са сваімі хваробамі, і калі семінары трымаліся на яго галаве. Кожны выпуск „Трыялогаў” быў самай інтэлектуальнай і свежай падзеяй у нашым беларускім свеце, меў ґрунтоўна падрыхтаваную праграму, медыйны рэзананс... У Лапічы, што ля Крынак, прыязджала Еўропа: людзі культуры, навукі, мастацтва, каб у свабоднай, слэброўскай атмасферы расказаць пра свае навейшыя пошукі ды абнародаваць ідэі сваіх цэнтраў. Дванаццацігадовы плён зафіксаваны ў штогодніку „Annus Albaruthenicus”. Тыя кантакты, як і штогоднік — асталіся, спрацоўваюць яшчэ...

Спачатку мяне ўзрадавала ідэя стварэння Фонду „Віла Сакратэс”. Здавалася, гэта жалезная гарантыя на працяг ідэі „Трыялогаў”. Праўда, заснавальнікі фонду паставілі сабе за мэту папулярызаванне творчасці Сакрата Яновіча. Пра дзеянні ў гэтым напрамку са старшынёй фонду Юры Хмялеўскім можна пагаварыць адно ў будучым часе. На сённяшні дзень у прэзідэнта фонду, каб зрабіць нейкую канкрэтную акцыю, напрыклад, наладзіць аўтарскую сустрэчу з пісьменнікам у Беластоку, няма часу. Падобна сказаць пра апошнюю падрыхтоўку XII „Трыялогаў”. Як казалі мне некаторыя выступоўцы, з якімі ад гадоў сутракаемца ў Лапічах, не было часу ґрунтоўна падрыхтавацца да прэзентацыі, ды кожны прыехаў з тым, што меў пад рукой (і з чым у некаторых выпадках няраз ужо выступаў на канферэнцыях ды падобных сустрэчах). Пішу пра ўсё — бо такія падыходы забівае ідэю, выпрацаваную вялікім коштам асабістых кантактаў Сакрата Яновіча...

Карыстаючыся нагодай, я спытала ў пісьменніка пра ягоныя спадзяванні наконт ідэі фонду.

— Пра гэты Фонд думаю са смуткам, — адказаў пісьменнік. — Бо што значыць фонд? За фонд бяруцца людзі, які ўмеюць здабыць нейкія грошы! Пакуль што наш фонд існуе як фармальнасць. Я аддаў дзеля яго свой дом, нерухомую ўласнасць... Але гэты фонд трымаецца на маёй пенсіі (я маю тысячу злотых, яшчэ жонка на шчасце мае семсот злотых...). На гэтай пенсіі трымаецца фонд. Раз у год Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі дае нам дваццаць тысяч на правядзенне „Трыялогаў”. Міністэрства вельмі ахвотна дае грошы на ўсякія *дзыгі-мігі*, на нейкія там забавы, гонкі на роварах... Я даведаўся нядаўна, што ў нас адбылася імпрэза, на якую яны далі аж 74 тысячы злотых. Разумеецца, на танцы, на спевы, на нейкія канцэрты... Гэта ж не культура! Гэта рэпрадукцыя культуры. Яны ведаюць, што такая культура ўжо ёсць і папулярызуюць яе. А гэтую

Удзельнікі XII „Трыялогаў”, Лапічы, 30-31 ліпеня 2010 г.

культуру трэба штурхаць да пераду, папулярываць у свеце. Аказваецца, на гэта няма грошай. Кажуць: а колькі там да вас прыедзе? Дзесяць асоб. А там — на танцы — тысячы з’язджаюць...

— Што ў Вашым паняцці складаецца на культуру?

— Культура гэта разуменне свету, разуменне самога сябе. Культура гэта ахвярнасць, хрысціянства. Культура гэта штосьці такое, якое робіць чалавека ахвярным, імклівым, які хоча нешта зрабіць для іншых. Я кажу, што культура складаецца з дзвюх частак: з творцаў і яе папулярызатараў. Творцаў у культуры вельмі мала, а папулярызатараў — мільёны. Адам Міцкевіч быў адзін. А на яго спасылаюцца мільёны. Але тая маса не стварае культуры, культуру стваралі не мільёны, толькі людзі падобныя да Міцкевіча. Культура — вельмі індывідуальная, нават скажу так: яна сірочая. Творца магчымы тады, калі ён хоча нешта больш, чым добра сабе пажыць. Ён хоча ствараць або ўводзіць нейкую новую якасць. З такой мэтай я пачаў арганізаваць „Трыялогі”. Па сённяшні дзень я чую у свой бок такія меркаванні: „Вар’ят! Нічога з гэтага не мае, нават марных грошай, а ўсё арганізуе нейкую культуру. Ці не лепей арганізаваць яшчэ адно Купалле і сабе там добра з’есці, выпіць чарку, да бабы прычапіцца...”. Можна сказаць жартам так: культуру ствараюць ненармальныя людзі. Бо нармальным людзям культура непатрэбная!

У праграме „Трыялогаў” мне не хапае асобы Ларысы Геніюш, звязанай з Крынкамі, і якой сёлета спаўняецца сотая гадавіна ад дня нараджэння. У праграме сутракаем даклад пра патрэбу папулярызаванні польскай пісьменніцы беларускай зямлі Элізы Ажэшкі, якой сотая гадавіна ад дня смерці таксама адзначаецца сёлета.

— Я ведаю пра Ларысу Геніюш і яе сувязі з Крынкамі. У навейшым што-

годніку, — паабяцаў Сакрат Яновіч, — надрукуем пераклады яе вершаў на англійскую мову.

Кожны жывы пісьменнік, каб нармальна працаваць і пераадолюваць цяжкасці жыцця, патрабуе сустрэч з чытачом. У наш час такія акцыі ладзяць выдавецтвы і фонды на ўзор гаданага Фонду „Віла Сакратэс”. Цягам апошніх гадоў Сакрат Яновіч выдаў „Хатняе стагоддзе”. Кніжка, калі ідзе пра сюжэт і майстэрства мовы, не мае сабе роўных у нашым літаратурным краевідзе. Яе можна папулярываць разам з усякімі „рэгіянальнымі” праектамі ды фестывалямі, бо паказвае наш менталітэт.

— Ці Вы, пры сваім стане здароўя, адкрыты на аўтарскія сустрэчы? — спыталі мы ў пісьменніка.

— Я на аўтарскія сустрэчы ездзіў па ўсёй Польшчы: ад Гданьска па Кракаў, ад Вроцлава па Ольштын. У Крынках мяне ніколі не запрасяць! Гэта комплекс хама. Мая маці заўсёды мела прэтэнзіі: „Чаму не пішаш на панскай мове, бо мужыцкая такая брыдка, простая — як табе не стыдна?” Такія былі скандалы з роднай маткай. Тое ж самае ў Крынках. Запрасілі раз у Крынках на сустрэчу з дзяццямі ў прадшколі. Асоба, якая мяне запрасіла, паходзіць з поўдня Польшчы. Я пайшоў да дзяцей. Напісаў ім апавяданне пра верабейчыка, прачытаў і пытаю ці мяне разумеюць. „А так, — кажуць, — мы разумеем. — Так гаворыць бабуля, мама, тата. Але яны гавораць на гэтай мове толькі тады, калі мы гэтага не чуем”. Бо калі дзеці слухаюць, яны адразу пераходзяць на польскую мову.

Я як быў яшчэ маладзейшы абышоў пешшу ўсю Беласточчыну ад Сямятыч па Дуброву, начаваў усюды. Я тады меў такую наіўную надзею, што я памагаю гэтым людзям стаць беларусамі. Аказваецца, яны гэтага не хацелі...

Ганна КАНДРАЦЮК,
супрацоўніца Наталля ГЕРАСІМЮК
(Радые Рация)

Свіслач • Гародня • Ваўкавыск
Шчыты • Галінаўка • Высокае • Масты

Беласток • Бельск-Падляшскі • Сямятычы

98,1 FM

БЕЛАРУСКАЕ РАДЫЁ
РАЦЫЯ

www.racyja.com

ЗАПРАШЭННІ

Нарваўскі асяродак культуры і хор „Рамонка” запрашаюць на юбілейны народны фэст, прымеркаваны да **15-годдзя хору „Рамонка”**

які адбудзецца 7 жніўня 2010 г. (субота) у Ласінцы.

Праграма:

16:30 — малебен у царкве св. Іакава ў Ласінцы;
17:00 — адкрыццё фэсту і канцэрт у выкананні ласінскіх хароў („Рамонка”, „Зараначка” і дэбют новастворанага калектыву), гуртоў „Луна” з Парцава, „Калінка”, „Маланка” і „Чарамшына”.
Пасля канцэрта — танцы пад музыку гуртоў „Narva” і „Be Happy”.

Павятовы аддзел БГКТ і Бельскі дом культуры ў Бельску-Падляшскім запрашаюць 8 жніўня 2010 г. (нядзеля) на

XVI СПАСАЎСКІЯ ЗАПУСТЫ.

Выступаць калектывы з Польшчы і Беларусі: капэла „Хутар” з Гарадка, калектывы „Калінка” з Залук, „Маланка”, „Васілёчкі”, „Жэмэрва” і „Капрыс” з Бельска-Падляскага, „Луна” з Парцава, „Арляне” і „Вэрвочкі” з Орлі. Зоркай мерапрыемства будзе народны ансамбль „Гарадніца” з Гродна.
Першы канцэртны блок пачнецца а 14:00 перад святліцай у Крыватычах.
Галоўны канцэрт „Спасаўскія запусці” пачнецца а 16:00 у гарадскім амфітэатры ў парку ім. Каралевы Алены ў Бельску-Падляшскім.

97705461196000

Імя стагоддзя

На гэтых тыднях беларуская грамадскасць адзначае сотыя ўгодкі з дня нараджэння выдатнай паэтки і вялікай

патрыёткі Ларысы Геніюш. Дзяржава, якая носіць назву Рэспубліка Беларусь, гэтае імя старанна замоўчвае. Не ўбачым адпаведных тэлевізійных праграм, не пачнем прамой першых уладных асоб з нагоды гэтага юбілею. Калабаранты, якія стаіць на чале ўлады, паслядоўныя нашчадкі камуністычна-савецкай ідэалогіі ненавідзяць гэтае імя. За што? За тое, што Ларыса Геніюш была беларускай і да канца свайго жыцця так і не прыняла савецкага грамадзянства. За тое, што пісала беларускія вершы і не была такой як усе, вытрымала здэкі сталінскага ГУЛАГу і засталася вернай беларускай ідэі.

На мінулым тыдні мясцовыя ўлады сапсавалі адзначэнне юбілею ў Ваўкавыску, дзе грамадскасць хацела ўрачыста адкрыць шыльду на доме, дзе жыла Ларыса Геніюш. Мемарыяльную дошку прадстаўнікі ўлады нібы вандалы здэжэлі, а мясцовага актывіста, паважаючага ў горадзе Міколу Кавальчука затрымалі міліцыянт, склалі пракакол за нібыта адміністрацыйнае правапарушэнне і цяпер напэўна засудзяць да штрафу. Здавалася б, усё

мусіць быць наадварот — ваўкавыскія чыноўнікі павінны ганарыцца тым, што менавіта ў іхным раёне нарадзілася такая вялікая асоба як Ларыса Геніюш. Але хто такія сённяшнія дэпутаты і чыноўнікі ў Беларусі: ніхто іх не выбіраў, ніхто з іх не карыстаецца павагай і аўтарытэтам у людзей. Цяперашнія насельнікі ўладных кабінетаў — гэта спрэс канфармісты і халуі антыбеларускага рэжыму. Адны ў вочы неафіцыйна кажучы, што яны ўсё разумеюць, ды зрабіць нічога не могуць, іншыя клянцуюць, што яны ўсё робяць, каб паўсталі беларускамоўныя класы і расквітнела родная мова, адраділася наша нацыянальная культура, ды вось бяда — людзі не хочуць. Нават прозвішчаў іх называць не хочацца: найбольш адыёзныя застануцца ў гісторыі як здраднікі і цемрашаль. Астатнія, звычайныя крывадушнікі, перайтворацца ў пыл, забудуцца праз

пару год пасля свайго смерці. Толькі з чым усе яны пойдучы ў гэты апошні шлях, што скажучы там, дзе нічога ўжо не выправіш, перад той астатняй рысай, што падвядзе вынік іхнаму жыццю і дзейнасці? І што яны хочуць тут, на нашай беларускай зямлі, зрабіць — зноў Северо-Западный край, расійскую калонію, дзе мясцоваму народу будзе адведзена роля таннай працоўнай сілы, а ўсім будучы кіраваць маскоўскія „господа-хозяева“? Раіў бы ўсім гэтым „вертыкальшчыкам“ хоць раз у жыцці ўзяць томік вершаў Геніюш ці ейную „Споведзь“ і пачытаць, паспрабаваць асэнсаваць сваё прызначэнне. Можна і ў іх душах нешта страпянецца і ўрэшце абудзіцца чалавечая і нацыянальная годнасць.

Родная Гродзеншчына пакуль няўдзячная Ларысе Антонаўне. У ваўкавыскай і зэльвенскай хатах, дзе жыла вялікая паэтка, на-ранейшаму месяцаца чужыя людзі,

у дзяржавы няма ніякага жадання знайсці пару тысяч долараў, каб купіць гэтыя дамкі і зрабіць мемарыяльны музей. Будзем спадзявацца, што гэтыя будыніны захавуюцца і новая беларуская ўлада знойдзе належнае ім прызначэнне. А пакуль штогод дзесяткі людзей прыезджаюць у Зэльву, каб пакланіцца магілам Янкі і Ларысы Геніюшаў і разгарнуць бел-чырвона-белы сцяг, памаліцца ў мясцовай царкве, ускласці кветкі да невялікага помніка, што стаіць на тэрыторыі поблізу гэтага праваслаўнага храма. Да Геніюш прыезджалі нібы ў паломніцтва пры жыцці, прыезджаюць і зараз. Як ні пераследавалі Ларысу Геніюш, як з яе ні здэкаваліся, як ні цкавалі яе ўсялякія гестапаўцы і „товарищи-майоры“, як нікуды ні выпускалі, як ні забаранялі вершы пры жыцці і ўжо ў апошнія дзесяцігоддзі, а яе імя застаецца сімвалам Беларусі дваццатага стагоддзя, бел-чырвона-белым сцягам велічы духу і свабоды, прыкладам ахвярнасці і нязломнасці, хрысціянскага служэння свайго айчыне і народу. І гэтае імя будзе гонарам і сумленнем Беларусі, пакуль будзе жыць наша краіна, існаваць наша зямля, бо такіх асоб у кожнай нацыі — адзінкі. Тым больш постаць Ларысы Геніюш дарагая для кожнага патрыёта Беларусі.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Вачыма еўрапейца

Незразумелая формула

Завяршыўся III Міжнародны фестываль культуры, мастацтва і фальклору „Падляшская актава культур“. Яго дырэктар, а заадно кіраўнік Ваяводскага асяродка анімацыі культуры ў Белаастоку Анджэй Дырдал не скрываў: „Мы вельмі шчаслівыя, што так прыгожа нам удалося ўсё сарганізаваць“.

Без сумнення, каля трыццаці калектываў з Польшчы, суседніх і далей распаложаных краін паказала знакамитае майстэрства. Аднак пашырэнне формулы „Актавы“ страчвае яе першапачатковы сэнс. Меў гэта ў прынцыпе быць фестываль культур васьмі нацыянальнасцей пражываючых у Польшчы, а асабліва на Падляшшы. Тады фактычна — як гэта напісаў

у шыкарна выдадзеным каталогу з нагоды трэцяй „Актавы“ падляшскі маршалак Яраслаў Дважанскі — быў бы ён „платформай фармавання павагі для культурных асабліваасцей і паказа нашым гасцям каштоўнасці і красу Падляшша“. Прытым фактычна выконваў бы прамацыйную ролю рэгіёна, бо якраз паказаў бы тое, што ў ім жывое і ад чаго лакальныя ўлады рознага ўзроўню вельмі часта кайфуюць — тутэйшую шматкультурнасць. Яшчэ цікавей было б — і згодна з колішнімі задумамі — каб розныя на нацыянальнасці падляшскія калектывы паказваліся ў сутыкненні з блізкімі ім на нацыянальнай прымеце калектывамі з краін, у якіх тыя нацыянальнасці з’яўляюцца большасцю. Значыць, каб, напрыклад, калектывы выконваючы беларускую музыку з Гарадка, Нарвы ці Нараўкі паказаў бы сутыкненні з беларускімі калегамі па прафесіі з Гродна ці Мінска, а побач — наводле такога самага прынцыпу — выступалі б літоўцы ці ўкраінцы.

Арганізатары „Актавы“ могуць паве-

Кіі у мурашнік або Паслявыбарчыя разважанні

Будзе некалькі месяцаў спакою з выбарамі. Урэшце ніхто нічога патрабаваць ад нас не будзе, ніхто не будзе застаўляць думаць, раіць, выказацца за адзін або другі варыянт. Чорт вазьмі тую дэмакратыю: не магл б толькі даваць, нічога ўзамен не патрабуючы? Але на гэта ў нас свой спосаб: не хадзіць на выбары. Заняцца палітыканствам на лавачцы або ў краме можна, але каб дзесьці хадзіць, штосьці крэсліць, укідаваць? А ну іх!..

І так з кожным годам штотараз мени людзей ходзіць на выбарчыя ўчасткі выказаць сваю пазіцыю. Зрэшты, большая частка тых, што галасуюць, таксама не маюць сваіх поглядаў, чакаюць падказкі або ацэньваюць кандыдата праз прызму ягонага вонкавага выглядку. Трапляюцца нават такія ідыёты, як адзін вядомы мне малады чалавек, які ў памкненнях патрыятычных адчуванняў вырашыў нешта зрабіць для айчыны і гэтым разам прагаласаваць. Заявіў ён, што ўсе кандыдаты яму абыякавыя і прагаласуе на таго, хто будзе чацвёрты на спіску. Калі аказалася, што гэта Яраслаў Качынскі, памяншчэ раішэнне і зусім сьвядома аддаў голас за лідара посткамуністаў: „бо малады яшчэ, хай мае шанц“. Гэтым выказаннем стараіся прыкрыць свае левыя сімпатыі. Ну, але гэта адзінкавы выпадак маладога ідыёта. Горш справа маецца ў выпадку розных старых ідыётаў, прытым дзейнічаючых у кодлах. У час апошніх прэзідэнцкіх выбараў удалося мне вылучыць два тыпы іх.

Першы тып — беларуска-праваслаўны „патрыёт“! „Не пайду галасаваць, бо абодва палякі і католікі“. А хто ж мае быць прэзідэнтам Польшчы? Нега? Адкуль узяць такога праваслаўнага кандыдата, аўтарытэт якога пераканае каталіцкую большасць ва ўсёй краіне? Калі ў вас ёсць такая асоба, дык чаму яе не вылучаеце? Зрэшты, навошта гаварыць аб кандыдатах у кіраўнікоў дзяржавы, калі наша асяроддзе няздольнае пазбегчы сварака і падзелаў пры выбарах гміннага і паятовага ўзроўняў. Восенню чакаюць нас чарговыя выбары: пабачыце колькі з’явіцца беларуска-праваслаўных кандыдатаў, якія толькі разаб’юць галасы і пракладуць дарогу кандыдатам з-па-за нашага асяроддзя. Ну, але калі нават кухарка можа кіраваць краінай (як сказаў таварыш Ленін), то і нашыя інтэлектуальныя кухаркі не адмовяцца. А вынік вядомы здаўна.

Другі тып гэта ўсёведы. Яны добра ведаюць, што маці кандыдата Х была праваслаўнай, а кандыдат Y — гэта скрыты наш, гляньце на яго прозвішча. І дастаткова, каб

адзін ці другі блазан паказаўся „свайму народу“ на Грабарцы або на фестывалі ў Гайнаўцы, а „разумныя людзі“ ўжо ведаюць за каго трэба прагаласаваць. Ну, калі б ён не быў наш, не вітаў бы яго царкоўны іерарх і не было б супольнай фатаграфіі. Апошнім часам дайшло да таго, што адзін паяц робіць публічнае памазанне другому, даючы такім чынам сігнал кемліваму народу. І ўжо становіцца вядома за каго трэба галасаваць. Тым больш, што разам з тым з’яўляецца „правераная“ інфармацыя, што жонка кандыдата З праваслаўная, і таму масава падаемя на выбарчыя ўчасткі падтрымаць „свайго“.

Падобна нас, праваслаўных, штотараз мени. І сапраўды, амаль у кожным прыходзе бацюшкі фіксуецца больш пахаванняў чым хрышчэнняў. Але хіба надалей з’яўляемя нейкай сілай, паколькі розныя прайдзісветы стараюцца здабыць сабе нашы галасы. У такой сітуацыі варта задумацца над лепшым выкарыстаннем гэтага выбарчага патэнцыялу замест дарма абдароўваць розных хітруноў. Кожны кандыдат, апрача ўсмішка, касцюма і гальштукка ды рускай цешчы, павінен мець яшчэ нейкую праграму. А праграма гэта пералік таго, што можам атрымаць ад кандыдата пад умовай пастаяннага кантролю яго публічных дзеянняў. Тады, калі такой праграмы (канкрэтнай, а не спісу павярхоўных жаданняў) няма, не павінна быць нашай падтрымкі. Тады непатрэбнае ўказанне нам саноўным пальцам за каго трэба галасаваць. Гэтым пальцам павінна быць праграма кандыдата. А калі мы не ў змозе прачытаць, зразумець і параўнаць яе, тады трэба ўсвядоміць сваю абмежаванасць і не пхацца да выбарчай скрыні. Пакіньма гэта для мудрэтых за нас!

І ўрэшце трэба прыняць да ведама факты. Жывем у Польшчы, а ў гэтай краіне прэзідэнтам ці прэм’ер-міністрам ніколі не стане праваслаўны чалавек. І таму нельга адкідаваць перспектывы ўлады нават рашучага католіка. Аднак трэба глядзець на тое, якую краіну хоча стварыць гэты палітык. Калі будзе гэта моцная дзяржава з ясна сфармуляванымі законамі, прававая дзяржава — то гэта будзе нашая дзяржава. Бо мы з’яўляемя такімі самымі грамадзянамі як прадстаўнікі іншых нацый і веравызнанняў, уключна з тымі, што складаюць большасць. І правы маем аднолькавыя, і павінны мы імі карыстацца поўнаасцю.

Марк ЦЫБАРТ

рыць „Ніве“, што было б што паказаць.

Тым часам сёлета назва „Падляшская актава культур“ няраз выклікала ўсмешку ва ўспомненых маршалкам Дважанскім гасцей фестывалю, таксама гэтых з катэгорыі турыстаў. Бо што супольнага са шматкультурнасцю Падляшша маюць Катманду ў Непале ці Ахмадабад у Індыі. Натужлівую размовую працу, маючую, як разумею, патлумачыць формулу сёлета выдання „Актавы“, выканаў яе мастацкі дырэктар, этнограф Зыгмунт Цясельскі. У фестывальным каталогу напісаў: „На тэрыторыі цяперашняга Падляшскага ваяводства наступіла сутыкненне плямёнаў, народаў, культур і цывілізацый“. Мая гістарычная памяць, аднак, не падказвае мне, калі ў нейкі час, таксама на працягу соцен гадоў пазней, на гэтыя першапачаткова „бязлюдныя тэрыторыі пушчаў, балот, пасляледніковых азёр пасярод марэнных узгоркаў“ наплывалі, хоць на нейкі час, большыя групы сённяшніх непальцаў ці індусаў, а нават туркаў, харватаў ці польскіх гураляў.

У час трэцяй „Актавы“ зноўку задзівіў мяне прынцып прэзентацыі калектываў у падляшскіх мясцовасцях па-за Белаастокам. Напрыклад: у Орлі і Гайнаўцы наступіў польскі ансамбль, выконваючы яўрэйскія творы, у Нараўцы — польскія, літоўскія і індускія, у Крынках — чачэнскія і з Татарстана, а ў сваю чаргу ў Крыпне (рашуча польскім па нацыянальнасці) прэзентаваўся ансамбль „Гасцінец“ з Беларусі. Чаму мясцовасці, у якіх у большасці ці ў значнай частцы пражывае беларуская меншасць, былі пазбайлены магчымыя пазахапляцкія калектывы з Беларусі? Не ўмею адказаць на гэтае пытанне. Дарэчы, падобна як і на тое, чаму мастацкая рада фестывалю запрасіла з Беларусі толькі адзін калектыв, які займаецца беларускай творчасцю; два іншыя ў рэпертуары маюць перш за ўсё ромскі і польскі рэпертуар. У такой формуле „Актавы“, як сёлета, „Ніва“ ў будучым годзе не мае намеру ўжо браць над ёю прэсавага патрапату.

Мацей ХАЛАДОЎСКИ

Вельмі станоўча беларускае асяроддзе ўспрыняло задуму арганізаваць у мураваным будынку былой падставовай школы ў Шчытах Цэнтр адукацыі і прамоцыі беларускай культуры. Важна, што задума Звязу беларускай моладзі была прыхільна ўспрынята як жыхарамі Шчытоў, якія будуць маглі спатыкацца тут на вясковых сходах і прымаць удзел у разнародных праектах, так і супольнасцю і ўладамі Арлянскай гміны. Школьны будынак быў прададзены ЗБМу з вельмі вялікай сідкай, з разлікам на абуджэнне грамадзянскай актыўнасці ў беларускім асяроддзі, асабліва сярод моладзі. За сродкі Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі, папоўнення ўласным укладам ЗБМ, будынак быў куплены і праведзены былі ў ім рамонтныя работы, якія дазволілі спыніць яго паступовае нішчэнне. Зараз будынак так забяспечаны, каб можна было ў бліжэйшы час распачаць у ім сур'ёзныя мадэрнізацыйна-рамонтныя работы.

— Калі мы сталі ўласнікамі школьнага будынка, ён быў вельмі моцна зруйнаваны — разбітыя шыбы, выламананыя некаторыя вокны і знішчаныя дзверы. Трэба было многа працаваць, каб навесці парадак у будынку і вакол яго, — заяўляе каардынатар праекта стварэння Цэнтра адукацыі і прамоцыі беларускай культуры „Шчыты” Ігар Лукашук. — Мы падрыхтавалі дакументацыю для правядзення грунтоўных рамонтных работ. У другім траншы Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі прызначыла нам 360 тысяч злотых на рамонтныя працы. Мы сабралі 40 тысяч неабходнага ўласнага ўкладу і таму ўжо можам абвясціць конкурс на вылучэнне выканаўцы рамонту. Самым вялікім нашым ахвяравальнікам з'яўляецца суполка „Ікеа”, якая пачынае інвеставаць у Арлянскай гміне. Дапамаглі нам таксама індывідуальныя асобы, якія перадалі заўважальныя фінансавыя ахвяраванні, між іншым, у час дабрачыннага балю ў Бельску-Падляшскім. Для нас вельмі важнай была таксама юрыдычная і арганізацыйная дапамога, якую мы атрымалі ад прыхільнікаў нашай справы, між іншым, ад намесніка бельскага старасты Пётра Божкі, старшыні гарадской рады ў Бельску Андрэя Сцепанюка, арлянскага вайта Пётра Сэльвесюка і старшыні гміннай рады ў Орлі Аляксандра Кліна. Гэтая дапамога і фінансавая падтрымка прыватных асоб упэўнівае нас у тым, што робім вартасную работу і падбадзёрвае нас да далейшай працы. Разам з фінансавай падтрымкай прыватных асоб ідзе ж таксама маральная падтрымка нашай дзейнасці.

Ігар Лукашук паказвае памяшканні школьнага будынка і расказвае, што ЗБМ плануе ў іх зрабіць. На першым і другім паверхах моцна знішчаныя тынкаваныя сцены, столь і драўляная падлога. Неабходна збіць увесь тынк на сценах, столі, пакласці новыя тынкі і памянць падлогі.

— Добра, што ўдалося нам уратаваць частку старых вокнаў, якія ў многіх месцах былі павырываныя і параскіданыя не толькі ў будынку, але і вакол яго. Знайшлі мы добрага сталяра, які многія вокны аднавіў. Там, дзе яны былі вельмі моц-

Ігар Лукашук, каардынатар праекта стварэння Цэнтра адукацыі і прамоцыі беларускай культуры „Шчыты” гораха заклікае дапамагчы фінансава ў рамонтных работах і прыстасаванні старога мураванага будынка з цікавай архітэктурай да статутнай дзейнасці цэнтра

на знішчаныя, устаўлялі мы новыя драўляныя вокны. Рашыліся ставіць стылізаваную на старую аконную аратуру і драўляныя дзверы, якія таксама напамінаюць даўні выгляд, каб захаваць клімат старога будынка (пачалі яго будаваць перад вайной, а быў здадзены ў карыстанне пасля вайны). Покі не прадабчваем тэрмаізаляцыі будынка, а толькі пачысцім цэгляны звонку, бо шкада было б прыкрываць такі прыгожы фасад, — гаворыць Ігар Лукашук.

Непадалёк ад школьнага будынка знаходзіцца старая клуня, якая

а на ёй шыфер, на цэментную чарапіцу. Таксама ў гэтым годзе прадабчваем комплексны рамонт першага паверха і пракладка тратуара перад уваходам у будынак. Пасля заканчэння гэтых работ можна будзе пачаць, хаця яшчэ ў абмежаванай ступені, праграмную дзейнасць цэнтра. Пазней плануецца рамантаваць другі паверх з начлежнай базай, неабходнай для вядзення дыдактычных заняткаў і майстар-класаў.

— Мы прадабчваем адчыніць у нас пункт культурна-турыстычнай інфармацыі, які будзе служыць

і „Дрэва і сакрум”. Побач нашага цэнтра будзе брама на гэты другі шлях, — расказвае аб планах цэнтра і заадно ЗБМу Ігар Лукашук. — Мы прадабчваем ладзіць адукацыйныя заняткі і майстар-класы для маладых беларусаў і палякаў з Польшчы, Беларусі, а нават для маладых людзей з іншых краін. Маглі б у цэнтры спатыкацца прадстаўнікі нацыянальных меншасцей з розных краін Еўропы і пры нагодзе знаёміцца з гісторыяй, культурай і традыцыямі пражываючых тут беларусаў. Напрыклад, нядаўна паявілася прапанова, каб Міжнародная летняя школа, якая зараз дзейнічае ў Гайнаўцы, ладзіла ў нас свае заняткі. Будзем старацца пераканаць нашых маладых беларусаў, што наша нацыянальнасць гэта не пагроза для іх будучыні, а толькі шанц і багацце.

Першым мерапрыемствам, наладжаным у цэнтры ў Шчытах, быў вызны канцэрт у рамках фестывалю „Там по маёву росі”, у якім прынялі ўдзел шматлікая публіка і прадстаўнікі мясцовых улад з вайтам Пётрам Сэльвесюком, намеснікам старасты Пётрам Божкам і старшыней бельскай рады Андрэем Сцепанюком.

— Нядаўна Маршалкоўская ўправа дазволіла нам на правядзенне шырокага збору сродкаў на далейшае прыстасоўванне нашага цэнтра да прадабчванай нам дзейнасці. Будзем выпускаць цаглінку рознай вартасці, ставіць пастаянныя скарбонкі, плануем збіраць грошы ў рухомыя скарбонкі. Калі нехта зацікаўлены супрацоўніцтвам з намі пры стварэнні і дзейнасці нашага цэнтра, калі ў некага ёсць ідэі, якія можна было б рэалізаваць у нашым цэнтры, дык запрашаем да супрацоўніцтва. Покі ўсё выконваем сваімі сіламі, ЗБМаўскімі, але будзе таксама патрэбная дапамога пры добраўпарадкаванні вялікай гектарнай пляцоўкі, — заклікаў Ігар Лукашук.

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА УСІМ НАМ РАЗАМ ДАПАМАГЧЫ Ў СВАЁЙ СПРАВЕ

*Звяртаемся зараз з гарачым заклікам дапамагчы нам у далейшым рамантаванні і прыстасоўванні школьнага будынка да нашай статутнай дзейнасці і пералічваюць ахвяраванні на наш банкаўскі рахунак:
Związek Młodzieży Białoruskiej, 15-427 Białystok,
ul. Lipowa 4, PKO BP, Oddział Bielsk Podlaski
32102013320000120206693685 з прыпіскай
„На Цэнтр адукацыі і прамоцыі беларускай культуры”.*

таксама патрабуе рамонт. Прадабчваемецца, што будуць у ёй гаспадарчыя памяшканні. Вялікі гектарны ўчастак плануецца выкарыстаць у будучыні пад грамадскую дзейнасць, напрыклад, арганізаваць на ім палатачнае поле. У самым школьным будынку ў адным вялікім кабінеце мае быць канферэнцыйна-дыдактычная зала, у другім — пункт культурна-турыстычнай інфармацыі, а на другім паверсе будуць офісныя і начлежныя пакоі.

За міністэрскія сродкі і свой уклад Звяз беларускай моладзі плануе да лістапада гэтага года памянць будынак, на якім зараз ляжыць бляха,

перш за ўсё прыезджым наведвальнікам наша рэгіёна. Наш цэнтр распаложаны ў вельмі прыгожым месцы, пры дарозе з цэнтральнай Польшчы ў Белавежу. Хаця ў нашым рэгіёне многа інфармацыі аб прыродазнаўчых асаблівасцях Белавежскай пушчы і прыпушчанскіх тэрыторый, аднак якраз замала інфармацыі аб культурных каштоўнасцях нашага рэгіёна, аб нашых традыцыях і іншых адметнасцях. Менавіта таму хочам прамаваць беларускую культуру на Польшчу і па-за яе межы з дапамогай турыстаў. Праз Шчыты праходзяць два турыстычныя шляхі — „Царскі гасцінец”

Калі аб'являць конкурс?

Ад з'езда Згуртавання „Музей і асяродак беларускай культуры ў Гайнаўцы” прайшлі амаль два месяцы, а з таго часу, калі ў адстаўку падаў дырэктар музея Ян Карпюк — паўгода. Цяпер абавязкі дырэктара выконвае Тамаш Ціханюк — вопытны дзеяч, які ўкладае свае здольнасці ў развіццё беларускай культуры на Гайнаўшчыне і па-за яе межамі. Здавалася, што пасля з'езда нашы дзеячы, якія заведуюць музейным будынкам, неадкладна аб'являць конкурс на вакантную пасаду дырэктара беларускага музея. Жадаемым было б, каб у конкурсе прымала ўдзел 4-6 кандыдатаў, каб камісія магла выбраць найбольш адпаведную асобу. Але час ідзе, а пра конкурс ніхто і не згадвае. Чаму? Некаторыя мяркуюць, што новаабраныя ўлады музейнага згуртавання будуць адтэрміноўваць конкурс на пазнейшы перыяд, пасля выбараў у самаўрады. Мэта такой адтэрміноўкі адна: забяспечыць пасаду аднаму з іх, калі той пацярпіць паражэнне ў выбарах і не стане радным Рады горада. А нам цяпер будуць тлумачыць, што не знаходзяць кандыдатаў на дырэктарскую пасаду.

У сувязі з сітуацыяй, якая склалася вакол пасады дырэктара Музея і асяродка беларускай культуры, публічна стаўлю пытанне Міраславу Морданю — старшыні Згуртавання „Музей і асяродак беларускай культуры ў Гайнаўцы”: калі будзе аб'яўлены конкурс на пасаду дырэктара музея? Нельга ж цягнуць у бясконцасць тую часовасць, бо гэта не служыць ні выконваючаму абавязку, ні працоўнаму калектыву, ні музею.

Віктар БУРА

Зруйнаваны тратуар, сцёртыя палосы

У Гайнаўцы ёсць зруйнаваны тратуар на адной з галоўных вуліц у цэнтры горада. Пачынаецца ён ад скрыжавання вуліц 3 Мая і Пілсудскага. Хопіць прайсціся левым бокам вуліцы Пілсудскага і на тратуары можна скрунуць сабе нагу. Пліткі тут старыя ды некаторыя паразбіваныя. Бардзюры пры тратуары там-сям растружаныя. Ішоў я па гэтай вуліцы 12 ліпеня г.г. На няроўным і ўхабістым тратуары ляжалі сухія галіны, лісце, пясок. Ніхто іх не прыбірае, не замятае. Калі скрыжавання з вуліцай Арміі Краёвай на тратуары растуць пустазелле і трава. Хаця зараз найбольш адпаведная пара маляваць сцёртыя белья палосы на гэтак званых зebraх на маставой на пераходах для пешых, аднак ніхто гэтага не робіць. (яц)

Бяспечныя канікулы ў Бандарах

21 ліпеня гайнаўскія паліцэйскія ў рамках праграмы „Бяспечныя канікулы” сустрэліся ў клубе „Сагіпо-2000” у Бандарах. Сустрэча была арганізавана супольна з аддзелам КРУС у Гайнаўцы і Гарадскім асяродкам сацыяльнай дапамогі. У час сустрэчы напамнілася малечам як трэба сябе паводзіць у час летняга адпачынку, як бяспечна гуляць над вадою ды памагаць бацькам у палявых работах, а таксама як абараніцца ад агрэсіўнага сабакі. Сустрэча закончылася супольнай настольнай гульнію. (ус)

VI Падляшска-Палескія жніўныя сустрэчы „Олень по бору ходіт” традыцыйна распачаліся з карагода, што 30 ліпеня выйшаў з-пад Музея малой айчыны ў Студзіводках і направиўся на поле Порубы. У карагодзе ў міжнароднай кампаніі прынялі ўдзел шматлікія калектывы. Сабраныя жалі авёс і паказвалі малодшым удзельнікам мерапрыемства як жаць сярпом, як рабіць перавяслы і як вязаць снапы. Уся работа пачалася малітвай і суправаджалася жніўнымі абрадамі, даўнімі песнямі і прымаўкамі.

— У нас яшчэ не было такіх мерапрыемстваў, у час якіх жалі б мы сярпом на полі і адначасна спявалі жніўныя песні. Мы са жніўнымі абрадамі выступаем на сцэне, — заяўляе Валянціна Чайчыц, кіраўнік калектыву „Жураўкі” са Спорава на Палессі. — Працуючы ў натуральных абставінах, папросіш у Бога дапамогі і, пажаўшы крыху, на сонейка паглядзіш.

— Мы на сваіх прысядзібных участках і на калгасных палях яшчэ сярпам працавалі, пасля мужчыны косамі сталі касіць збожжа, ажно тэхніка падмяніла людзей, — кажуць найстарэйшыя жанчыны са спораўскага калектыву Марыя Аполька і Марыя Пашкевіч, якія ў сваёй кампаніі на полі ішлі спераду, паказваючы малодшым як жаць авёс. Старэйшыя цешыла, што маладыя браліся за работу з сярпом, але перад тым, як наймалодшым жнеям даць серп, трэба было паказаць ім як правільна трымаць яго і як падбіраць збожжа ў жмені.

— Вельмі добра, што мы тут вучым маладых усялякім нашым традыцыям, бо па нашых сёлах маладыя ўжо мала цікавяцца працай у мінулым, — гаворыць Марыя Нічыпарук, кіраўнік „Малінак”, якія штогод прымаюць удзел у жніве, што ладзіцца на палях спадарства Дарафея і Альжбеты Фіёнікаў. У гэтым годзе ўдзельнікі мерапрыемства першы раз працавалі на полі распаложаным непасрэдна за іх клуняй. Пэўна вясковым жанчынам і мужчынам сэрца забалела, калі публіка ўваходзіла далёка ў авёс і тапала па ім, каб як з найлепшага месца сфатаграфавалі жней. Затое па Дарафею Фіёніку не было відаць усхваляванасці. Свежую вадку падносіў ён не толькі жнеям і жняцам, але таксама малодшым удзельнікам жніўных сустрэч, якія спявалі фальклорныя песні, а таксама публіцы. Сабраных асабліва зацікавіў спеў маладога венгерскага калектыву Таварыства „Нол Тер” з Дэбрэцэна, які прыехаў у Студзіводы з рэвізітам пасля пабыўкі „Жэмэрвы” ў Венгрыі.

— Мы паказваем як у мінулым адбывалася жніво. Нашы жней сапраўды жнуць збожжа, вяжуць снапы і ставяць ляшкі. Можна ў даждлівае надвор'е і ў нас збожжа ставілася ў мыдлі (так, як часта рабілася на Гайнаўшчыне — А. М.), дзе яно прыкрывалася снапом абярнутым калосам уніз, але гэта хіба было рэдкасцю, — расказваў галоўны арганізатар мерапрыемства, дырэктар Музея малой айчыны ў Студзіводках Дарафей Фіёнік.

У гэтым годзе на полі працавалі палешукі з усходу і захаду. Апрача „Жураўкоў” і „Жаўручкоў” са Спорава прыехаў калектыв „Крынічэнка” з Бялкова Любушскага ваяводства. Калі Дарафей Фіёнік пачаў размаўляць на полі з жанчынамі з гэтага калектыву пасвойму, выклікала гэта здзіўленне.

— Мы ўжо дзеці тых палешукоў, што пасля вайны пераехалі на захад і пася-

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

З сярпом і песнямі

Дзяўчаты з „Жэмэрвы” вучылі жаць сярпом нават наймалодшых

ліліся побач мяжы з Германіяй. Калі я ішла ў школу, то ўмела гаварыць толькі так, як гаварылі нашы бацькі на Палессі. На польскай мове пачынала я вучыцца гаварыць у школе. Наша Бялкова было вёскай, дзе амаль выключна жылі палешукі, — заявіла адна з бялкоўскіх жанчын.

Зараз малодшыя ўдзельнікі калектыву „Крынічэнка” ў пераважнай большасці размаўляюць на польскай мове, а тым болей іх дзеці. Аднак заснавалі яны Таварыства сяброў Палесся, арганізуюць рэгіянальны музей, для якога збіраюць даўнія прылады працы і вопратку з Палесся. Ладзяць таксама канцэрты палескіх песень. Ужо другі раз прыехалі яны на студзіводскае фальклорнае мерапрыемства, дзе маюць нагоду паспяваць і паразмаўляць з палешукамі з Беларусі.

Крыху заду жалі жанчыны з калектыву „Навіна” з Машчоно-Каралеўскай, якія прыбылі з Мельніцкай гміны разам з калектывам „Верасы” з Вілінава. Іх шыкарныя ўборы выкананыя з таўставатага палатна заўважальна розніліся ад лёгкай вопраткі жанчын з Беларусі, якія працавалі збоку. Жанчыны з-за Грабаркі, як у нас іх называюць, моцна пацелі схілены над аўсом. З радасцю адарваліся ад работы, каб напіцца вады і паразмаўляць пасвойму аб дзейнасці нашых калектываў у Мельніцкай гміне. Даведаўся я, што ў гэтым годзе звязаліся ў іх гміне трыці свой калектыв — „Крыніца” з Радзілаўкі. Вельмі прыемна было паглядзець як вучыліся жаць дзеткі з „Ільінскай пятніцы” з Рыгі, а гэтаму занятку вучылі іх дзяўчаты з „Жэмэрвы”. У цяньку, непадалёк ад дрэў, ляжалі на траве даўнія пакрывалы з цікавымі ўзорамі і больш сучасныя плахты, на якіх пасля працы адпачывалі жней. Усё мела быць і было як у мінулым. Нават даўняя калыска, прымацаваная да трох палак, вісела на полі. Раней мужчыны неахвотна пакідалі жонак дома няньчыць дзетак, толькі забіралі іх у поле. Тады дзеткі вымушаны былі ляжаць у калысках у час спекі. Калі пасля працы ў полі жней і жняцы вярнуліся на музейны панадворак, крыху адпачылі, а пасля пачаўся канцэрт.

— Мы вяртаемся да таго як бывала ў нашых гаспадарках у мінулым, калі пасля працы ў полі людзі збіраліся на лавачках або побач хат і спявалі. У час святаў таксама гасцявалі, — сказаў Дарафей Фіёнік. — Канешне, жніўных песень не было многа і таму ў нас яны таксама не будуць у перавазе.

Самым важным выканаўцам у Сту-

дзіводках быў калектыв „Жэмэрва” са Студзіводскага музея, які адзначаў 7-гадовы юбілей. У музеі ў Студзіводках юбілей адзначаюцца згодна з нашымі даўнімі царкоўнымі і заадно свецкімі традыцыямі, пасля трох і сямі гадоў. Галоўны арганізатар жніўных сустрэч ужо і раней тлумачыў, што гэтыя юбілейныя спалучаныя з вельмі вялікім значэннем Святой Тройцы ў нашым жыцці і вялікім значэннем лічбы 7 як у царкоўных таінствах, так і ў свецкіх вераваннях. „Жэмэрва” выступіла з зямальным канцэртам, дзе былі таксама жніўныя песні і народныя танцы, а ўзамен атрымала гарачыя апладысменты і многа вельмі цёплых пажаданняў ад мнагалюднай мясцовай публікі і ад межных калектываў.

— Звычайна ў час фальклорных мерапрыемстваў спяваем дзве-тры песні. Сёння з нагоды юбілею даем кароткі канцэрт, — заявіла Анна Фіёнік, кіраўнік „Жэмэрвы”, у якой зараз спявае 10 дзяўчат і некалькі хлопцаў. — Раней мы выступалі ў галоўным з падляшскім рэпертуарам. Цяпер штотраз больш у нас палескіх песень і танцаў. Вучымся ім пабываючы на Палессі і тут, у час майстар-класаў. Апошнім часам мы вучыліся ў нас палескаму рэпертуару пад наглядом Ірыны Мазюк з Мінска, спецыяліста па народным фальклору.

Апрача юбіляраў у студзіводскім музеі выступілі згаданыя раней фальклорныя калектывы ды моладзь з Бельска-Падляшскага і Палесся, „Антракт” з Бельскага дома культуры і „Жаўручкі” са Спорава. Хіба галоўнай адметнасцю сёлетніх жніўных сустрэч, а адначасна адным з самых вялікіх козыраў мерапрыемства, была геаграфія канцэртаў запрошаных калектываў. Пасля аднадзённых выступаў у Студзіводках прымалі іх жыхары вёсак распаложаных у трох паветах — Бельскім, Гайнаўскім і Сямятыцкім. 31 ліпеня пасля заняткаў моладзі з Сяргеем Аленкіным з Рыгі, што адбыліся яшчэ ў Студзіводках, калектывы з Палесся і Рыгі падаліся ў Усеагульны ўніверсітэт у вёсцы Тэрэміскі (Белавежская гміна) і там выступілі з беларускай і расійскім фальклорам, песнямі, танцамі і жніўнымі расказамамі. 1 жніўня тыя ж самыя калектывы выступілі ў вёсцы Паўлавічы Мельніцкай гміны, жыхары якой самі запрасілі студзіводскіх і замежных гасцей да сябе. У планах на 2 жніўня быў удзел у святкаванні ў гонар св. Ільі Прарока ў Падбеллі (Бельская гміна), а пасля абеду — карагод і канцэрт калектываў з Палесся і Рыгі ў вёсцы Райкі (Рэйшчы).

СЛД не мусіць нічога вяртаць?

Пасля апошніх прэзідэнцкіх выбараў, у якіх перамог тадышні маршалак Сейма Браніслаў Камароўскі, а ў гмінах Беластоцчыны, у якіх у большасці або ў значным ліку пражывае беларуская меншасць, рашуча перамог кандыдата СЛД **Гжэгажа Напяральскага**, паявілася пытанне ці Грамадзянская платформа перахатіла электарат дагэтуль верны групам, якія акрэсліваюць сябе левымі.

У кантэксце набліжаючыхся выбараў паставілі мы некалькі пытанняў старшыні СЛД Гжэгажу Напяральскаму. Вось наша размова:

„Ніва“: — Як Вы тлумачыце павальную перамогу ў прэзідэнцкіх выбарах Браніслава Камароўскага ў гмінах паўднёва-ўсходняй часткі Падляшша, дзе пражывае беларуская меншасць, жыхары якіх да гэтай пары рашуча падтрымлівалі кандыдатаў Саюза левых дэмакратаў, а затым, як Вы ацэньваеце свой вынік?

Гжэгаж Напяральскі: — У Гайнаўскім павеце ў гэтых выбарах я атрымаў больш за 21% усіх важных галасоў. Гэта вельмі добры вынік. Даказвае ён тое, што ў лакальных умовах, пра якія мы пытаем, падтрымка для Лявіцы надалей вельмі высокая. Я перакананы, што найбліжэйшыя самаўрадавыя выбары пацвердзяць глыбокі давер жыхароў да палітыкаў лявіцы.

Думаю, што значная частка выбаршчыкаў Браніслава Камароўскага прагаласавала на яго ад страху перад тым, каб да ўлады не вярнуліся Яраслаў Качыньскі і ягоныя папалчкі. Трэба памятаць, што за ўвесь час выбарчай кампаніі ўпарта прамавалася змаганне паміж двума прадстаўнікамі прыхільнасці. Іншыя кандыдаты, між іншым я, спіхваліся на абочыну. Я лічу, што вынік Браніслава Камароўскага на тэрыторыі Гайнаўскага, Сямітэцкага і Бельскага паветаў, а таксама часткі Беластоцкага, меў на гэта вырашальны ўплыў.

— Ці гэты вынік меў (можа мець) і які ўплыў на найбліжэйшыя самаўрадавыя выбары (гаворка тут пра абавязанне СЛД Грамадзянскай платформы на гэтай тэрыторыі)?

— Вынікаў прэзідэнцкай кампаніі няма як адносіць да вынікаў самаўрадавай кампаніі. Гэта зусім іншыя выбары. Я перакананы ў тым, што ў выбарах у Сеймік Падляшскага ваяводства беларуская меншасць выбярэ ў чарговы раз аднаго са сваіх найвыдатнейшых прадстаўнікоў — Яна Сычэўскага, шматгадовага старшыню Беларускага грамадска-культурнага таварыства, асобу вельмі заслужаную для беларускай меншасці. Яго проз-

вішча напэўна апынецца на выбарчым спіску СЛД.

Я таксама глыбока перакананы ў тым, што выбаршчыкі належным чынам ацэняць працу войтаў, бурмістраў, радных і старостаў звязаных з СЛД. Я б хацеў, каб у кожным польскім павеце былі такія добрыя гаспадары як Уладзімір Пятрочук і Ежы Сірак. Вельмі высока цаню працу Яўгена Беразаўца, бурмістра Бельска-Падляшскага. Пакуль СЛД мае ў сваіх радах людзей моцна ангажаваных у працу для лакальных грамадскасцей, не трэба турбавацца за вельмі добры вынік Лявіцы ў самаўрадавых выбарах.

— Што намерваеце зрабіць СЛД, каб у самаўрадавых выбарах вярнуць падтрымку на гэтых тэрыторыях?

— СЛД нічога не мусіць вяртаць. Жыхары гэтай часткі Падляшскага ваяводства дасканала ведаюць на каго могуць разлічвацца ў патрэбе. Памятаюць, што толькі Лявіца ад гадоў хадаілічае за тое, каб беларуская меншасць мела ўмовы для захавання сваіх культурных, адукацыйных і рэлігійных традыцый. На выбарчых спісках СЛД заўсёды знаходзіцца найвыдатнейшыя прадстаўнікі гэтага асяроддзя. Нашымі дзеяннямі мы шматразава даказалі тое, якую вялікую вагу прыкладваем да гэтага пытання.

Найбольшай пагрозай для беларускай меншасці ў Польшчы з’яўляецца разбіццё паміж рознымі палітычнымі групамі. Калі Грамадзянскай платформе ўдасца ачараваць частку меншаснага электарату сваімі піяраўскімі штучкамі, дык палітычныя магчымасці ўздзеяння беларускай меншасці паменшацца. Будзе гэта абазначаць расцярушанне асяроддзя, што стане прычынай яго маргіналізацыі.

— Ці Вы выбіраецеся 19 жніўня, як рабілі дагэтуль вядучыя дзеячы СЛД і палітыкі розных палітычных груп, на праваслаўнае свята Праабражэння Гасподняга (Спасы) на Святую Гару Грабарку?

— Калі толькі гэта не будзе ў калізіі з канікуламі, якія абяцаў я сваім дочкам — вядома, што выберуся.

Размаўляў Мацей ХАЛАДОЎСКИ

З размоў з вядучымі палітыкамі лявіцы родам з Падляшша вынікае, што маюць яны перад самаўрадавымі выбарамі (неафіцыйна: адбудуцца ў лістападзе) добры настрой. Беспартыйны дэпутат сеймавага клуба Лявіца, выйшаўшы з беларускага асяроддзя Яраслаў Матвяюк, які ў апошніх парламенцкіх выбарах здабыў ажно каля 21 тысячы галасоў падтрымкі, сказаў нам:

— Калі лявіца хоча здабыць у самаўрадавых выбарах добры вынік на тэрыторыях, дзе пражывае беларуская меншасць, павінна прадставіць атракцыйную праграму, улічваючы яе пастулаты, патрэбы, высветліць, як хоча вырашыць неадкладныя справы меншасці.

Прытым адзначыў, адказваючы на пытанне ці СЛД мусіць штосьці зрабіць, а калі так, дык што, каб паўтарыць перамогі з папярэдніх выбараў у „беларускіх” гмінах:

— Я, як беспартыйная асоба, хоць сябра клуба Лявіца, не з’яўляюся добрым адрасатам гэтага пытання.

Тым часам дэпутат ГП Роберт Тышкевіч, да нядаўняга часу старшыня падляшскіх структур гэтай партыі, зараз пасля прэзідэнцкіх выбараў адзначаў: „Мы паказалі гмінам Гайнаўскага, Бельскага і Сямітэцкага паветаў, што ёсць у іх магчымасці развіцця, скажам, пры пакарыстанні еўрапейскімі сродкамі. Мы вярнулі нармальнасць гэтым тэрыторыям, якія раней былі гаспадарча адсталымі”.

Зэльва запрашае на 100-годдзе Ларысы Геніюш

У суботу, 7 жніўня, у Зэльве творчая інтэлігенцыя Беларусі адзначыць 100-годдзе з дня нараджэння беларускай паэтки і патрыёткі Ларысы Геніюш.

Урачыстасць пачнецца ў 10 гадзін у мясцовай Троіцкай царкве з памінальнай малітвы. Там у царкве адкрыецца выстава, прысвечаная жыццю і творчасці пісьменніцы.

Пасля царквы землякі і госці мерапрыемства прымуць удзел у адкрыцці мемарыяльнай шыльды на доме на Савецкай вуліцы, дзе ў 1956-1983 гадах жылі Ларыса і Янка Геніюшы.

У 14 гадзін у Зэльвенскім РДК адбудуцца вялікая літаратурная вечарына і прэзентацыя трох кніг Ларысы Геніюш. Гэта збор твораў у 2 тамах — самае поўнае, жанрава разнастайнае, тэксталагічна апрацаванае і пракаментаванае выданне яе спадчыны.

Першы том пісьменніцы склалі вершы і паэмы, скампанаваныя храналагічна — паводле выдадзеных пры жыцці аўтар-

кі кнігі і тэматычна — на аснове пасмяротных публікацый.

Другі том юбілейнага двухтомніка Ларысы Геніюш складаецца з двух раздзелаў — „Проза” і „3 эпістальнай спадчыны (1943-1983)”. У праявічым раздзеле увайшлі аўтабіяграфічны нарыс „Сто ранаў у сэрца”, які ў кніжных выданнях не друкаваўся, і дакументальная аповесць „Споведзь”. У эпістальным раздзеле друкуюцца 160 лістоў паэтки да знаёмых і сяброў, большая частка з іх — упершыню.

І трэцяя кніга — гэта біяграфічны альманах „Асоба і час” — цалкам прысвечаны Ларысе Геніюш. Падобны альманах, прысвечаны адной асобе, у Беларусі выдаецца ўпершыню. Усе гэтыя выданні ўдзельнікі юбілейнага свята змогуць набыць у Зэльве.

І завершацца юбілейныя ўрачыстасці на зэльвенскіх могілках, куды будуць ускладзены кветкі і вянкi на магілу Ларысы і Янкі Геніюшаў.

Сяргей ЧЫГРЫН

Ваўкавыск — Седльцы — Міхалова

Ваўкавыск — старажытны горад, якому ўжо больш за тысячу гадоў, распаложаны непадалёк мяжы з Польшчай, нядаўна адзначаў гадавіну вызвалення. Гэтую дату сталі цяпер святкаваць як Дзень горада. З гэтай нагоды паказваліся дасягненні мясцовых творцаў і калектываў з Мінска і Малдавіі. Была гэта таксама зручная нагода для прамоцыі горада і Беларусі, паколькі ва ўрачыстасцях удзельнічала некалькі дзесяткаў прадстаўнікоў гарадоў-пабрацімаў. Дэлегацыі прыехалі з Расіі, Літвы, Малдовы і Польшчы. Рэч Паспалітую прадстаўлялі жыхары горада Седльцы на чале з яго прэзідэнтам Войцехам Кудэльскім і Міхалова на чале з бурмістрам Маркам Назаркам.

Мэр Ваўкавыска Дзмітрый Голец адзначыў важнасць гэтага свята для інтэграцыі лакальнай грамадскасці: „Гэта дзень радасці, які нам патрэбны, каб мы маглі лепш жыць і працаваць”. Вялікае значэнне мае таксама міжнароднае супрацоўніцтва: „Дае яно нам магчымасць абменьвацца вопытам і пашыраць культуру. Нашы творцы выступаюць за граніцамі. А ў нас з’яўляецца нагода паказаць нашым жыхарам дасягненні іншых, блізкіх нам краін”. Асабліва дасягненні ў Ваўкавыска ад супрацоўніцтва з Польшчай, што ў размове з „Нівай” адзначыў Ігар Кашкевіч: „Зразумелая справа, мы жывем блізка граніцы. У нас пражывае шмат палякаў, а на Падляшшы — беларусаў. Для нас вельмі важнае, каб між намі не было бар’ераў. Цешуся, што Ваўкавыск ужо некалькі разоў гасцяваў на старонках „Нівы”. Размаўляем жа на адной мове і дасканала разумеем адзін аднаго” — адзначыў намеснік старшыні выканкама.

З некаторымі замежнымі патрэрамі кантакты маюць ужо шматгадовую традыцыю, іншыя супрацоўнічаюць з нядаўняга часу. Сярод апошніх — Міхалова Беластоцкага павета. Нягледзячы на дыспропорцыю ў ліку жыхароў, супрацоўніцтва мае шанц стаць перспектывным. Як сказала „Ніве” дырэктар Міхалоўскага асяродка культуры Анна Дабравольская, фірменным знакам Падляшша з’яўляецца шматкультурнасць:

— У Міхалове і распаложаным па-суседску Гарадку асабліва вялікае культурнае багацце прадстаўляе беларуская меншасць. У Міхалоўскай гміне ладзіцца гмінны фэст „Бандароўская гасцеўня”, у Гарадку — ваяводскага маштабу „Сяброўская бяседа” і міжнароднае „Басовішча”. Наше наваколле асабліва багатае на калектывы, народных творцаў, людзей культуры, мастацтва, навукі, аматараў беларускай традыцыі. Прапануем насельніцтву шмат турыстычных атракцыйнаў. Аматарам актыўнага адпачынку прапануем удзел у рэзатах за Кубак зубра на Семяноўскім вадасховішчы на акраіне Белавежскай пушчы. Гэта ідэальнае месца для воднага спорту, рыбалкі, назірання за птушкамі. У верасні аматараў лесу, грыбоў, свойскай кухні, старадаўніх страў запрашаем на Свята грыба.

Несумненна, што ад ажыўлення кантактаў паміж нашымі краінамі карысць будзе двухбаковая — як для Польшчы, так і для Беларусі. Малы памежны рух, які, мабыць, пачнецца ў будучым годзе, паспрыяе развіццю гаспадаркі, дасць ёй новы імпульс. Аднак самыя важныя — звычайныя кантакты палякаў і беларусаў на паграніччы.

Адам БОБРЫК

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зорка

Д л я д з я ц е й і м о л а д з і

Пра наймалодшага брата

(Сучасная казка, дзеянне якой адбываецца ў гандлёвай галерэі „Бэта”)

Выступаюць: Маці, Дзіця I, Дзіця II, Міколка (Дзіця III), Жанчына, Дзяўчынка

Дзея I

(Маці і дзеці бадзююцца па гандлёвай галерэі, ходзяць па крамах, аглядаюць кібертэхніку, музычныя інструменты, вопратку і крамы з усякімі фінцікляшкімі).

Дзіця I: — Мама купі мне гэты фотаапарат! Я такога яшчэ не маю!

Дзіця II: — А мне гармонік. Той, што ў мяне ёсць, ужо надаеў!

Маці: — Дзеці, але ў мяне няма столькі грошай.

Дзіця I: (фанабэрыста падскоквае) — Купі! Купі! У тваім партманеце поўна грошай.

Маці: — Дзеці, у мяне сапраўды ўжо няма грошай. Можна зробім пакупкі ў іншы раз...

Дзіця II: (злосна) — Ты заўсёды так кажаш, калі цябе пра нешта папросіш!

Маці: — Ну добра! Куплю вам усё, што хочаце. (Жанчына звяртаецца да Дзіцяці III) — А ты, Міколка, нічога не патрабуеш?

Міколка: — Не, калі ў цябе няма грошай, я не буду выдумваць нейкіх цацак. А можа дапамагчы табе несці пакеты з пакупкамі?

Маці: — Добра! Мне вельмі баляць рукі. Чакайце, дзеці. Я схаджу па фотаапарат і гармонік, а вы пачакайце мяне ў гэтым месцы, ля выхаду. (Маці пакідае дзяцей і адыходзіць).

Міколка: — Не маеце сораму прасіць у мамы, каб купляла для вас такія дарагія рэчы?!

Дзіця I: — Не будзь такі разумны і ветлівы, малы! Ты пэўна і сам марыш пра такія пакупкі?

Дзіця II: — Наша маці заўсёды мае грошы, яна нас проста падманвае. (Смех!)

Дзея II

(Маці вяртаецца з падарункамі. Дзеці вырываюць іх з рук і без слова падзякі разбязяюцца па галерэі, каб пагуляць).

Маці: — Людзі, дапамажыце! Мая нага! Я не магу ісці. (Яна са стогнам падае на зямлю).

Міколка: — Мамачка! Што з табой? (Прыбязяюць Дзіця I і Дзіця II).

Дзіця II: — Жыве? (Падходзіць бліжэй да ляжачай). — О, не, яна страціла прытомнасць!

Міколка: — Людзі! Людзі! Дапамажыце!

Дзіця I: — Сціхні, малы, а то нейкія знаёмья яшчэ нас пабачаць. Смяяцца будуць! Ці ты не кеміш, што мы ў галерэі?!

(На сцэну ўваходзіць Жанчына).

Жанчына: — Што тут здарылася? Якая ў вас бяда? Ах! Выпадак. Гэта ваша маці? Што з яе нагой?

Дзіця II: — Не ведаем. Але можа вы нам у нейкі спосаб дапаможаце?

Жанчына: — Ведаю! Нехта з вас пойдзе ў аптэку, яна ў канцы гандлёвага цэнтра, і купіць мазь. Думаю, гэта злагодзіць боль.

Дзіця I: — Я пайду ў аптэку! (Выбягае і доўга не вяртаецца; Дзіця II бярэ гармонік і іграе супакойлівую калыханку).

Жанчына: — Чаму ваша сястра не вяртаецца? Дзесяці застрагла? Ці нешта дрэннае з ёй здарылася?

Дзіця II: — Цікава? Што такое магло з ёй здарыцца ў гандлёвай галерэі.

Жанчына: (вымае мабільку і з некім размаўляе, пасля звяртаецца да дзяцей). — У мяне дрэнныя весткі. Ваша сястра далучылася да групы лянсэраў, якія раней абрабавалі адну краму. Яна добра гуляе. Здаецца, нельга на яе спадзявацца.

Дзіця II: — Дык цяпер я пайду ў аптэку.

Жанчына: — Толькі хуценька. У нас няма часу, можа здарыцца найгоршае!

(Дзіця II бяжыць і доўга не вяртаецца. Жанчына выклікае Дзяўчынку на ролях і пытае ў яе). — Не бачыла ты такога хлопца з новым акардэонам? Пайшоў у аптэку і прапаў як камень у ваду?!

Дзяўчынка: — На жаль, бачыла! Некалькі хвілін таму ён сустрэўся са зладзеямі людскіх органаў. Ён пайшоў з імі ў дарогу шукаць новых ахвяр, каб вырэзваць ім ныркі!

Жанчына: — Гэта гучыць кашмарна! (Звяртаецца да Міколкі). Цяпер усё залежыць ад цябе! Бяжы ў аптэку і не звяртай увагі на ўсякія зачэпкі. Будзем тут цябе чакаць.

(Хлапец ідзе ў аптэку адважным крокам і не звяртае ўвагі на крыкі з-за сцэны: — Хадзі з намі! Хадзі з намі!)

Міколка: — Не! Не! Не! Я не пайду з вамі!

Дзея III

(Міколка знаходзіць аптэку і набывае патрэбнае лякарства. Спешна вяртаецца да хворага маці, шмаруе ёй нагу; тая падымаецца на ногі і здзіўленым голасам прамаўляе).

Маці: — Я не ведаю што тут дзеялася?

Міколка: — Нічога страшнага! Усё добра! Не хвалойся. Адпачывай, мамачка!

(Прыбязяюць Дзіця I і Дзіця II і тады голас бярэ Жанчына, якая звяртаецца да Міколкі).

Жанчына: — Ты адзін выказаўся сілай волі і выканаў задачу. За гэта ў мяне для цябе спецыяльны падарак.

Дзіця I і Дзіця II: — Які? Які? Мы таксама яго атрымаем?

Жанчына: — Калі ваш брат на гэта дазволіць.

Міколка: — Добра, спачатку паабяцайце, што станеце лепшымі!

Дзіця II: — Мы абавязкова будзем лепшымі! (Смяецца).

Жанчына: — Я не ўпэўненая, што гэтая ўзнагарода дапаможа вам у перамене дрэнных звычак, але варта паспрабаваць! Напрыклад, ад заўтра (Смяецца). Я з'яўляюся ўласніцай гэтага цэнтра і ў якасці ўзнагароды прапаную для Міколкі пакупкі ў самай папулярнай краме нашай галерэі „Бэта”.

Дзіця I: — Супер! Ідзем за пакупкамі!

Дзіця II: — Так! Так! Так!

(Дзіця I і Дзіця II апыраджаюць іншых, Міколка пад руку ідзе з маці і дапамагае ёй несці пакеты з ранейшымі пакупкамі).

Жанчына: — Як бачыце, праблемы не мянюцца, а людзі, якія бадзюцца па гандлёвых галерэях, зусім падобныя на тых з Белавежскай пушчы! «Цікаўнасць», **Наталля Кандрацюк-Свярубская**, II клас Агульнаадукацыйнага ліцэя № 3 у Беластоку

У таямніцы перад кадрамі!

На Сустрэчах „Зоркі” мы прачыталі народную быль *Пра наймалодшага брата*. Казку запісаў журналіст „Нівы” Мікола Гайдук ад сялян з-пад Белавежскай пушчы. Гэта вядомая еўрапейская казка *Шкляная гара*. Паводле еўрапейскай версіі трох сыноў ідзе па жывую ваду для хворага маці. Па дарозе іх сустракаюць перашкоды, якіх не адолеюць найстарэйшы і сярэдні сыны. На вяршыню шклянай гары дабарэцца адно наймалодшы сын, у якога добрае сэрца. Ён прынясе

жывую ваду і дапаможа хворага маці (а таксама сваім братам).

У пушчанскім варыянце, дзея казкі адбываецца на хутары ля Белавежскай пушчы. Трох сыноў выпраўляецца да жывой крыніцы, дзеся ў глыбі пушчы (ці не ў Крыначку?). Дапамагае ім старая знахарка. Іх дарога — не шкляная гара, а цёмны лес з жахамі і спакушэннямі, якую пераадолее адзін наймалодшы сын. Яму дапамогуць лясныя звяры і прырода. Хлапец прынясе жывую ваду для па-

міраючай маці і дапаможа сваім братам, якіх злыя сілы замяняць у камяніскі.

На працягу тыдня сустрэчнікі размаўлялі пра модную ролю гандлёвых галерэй у жыцці сучаснага школьніка. Гандлёвыя галерэі — любімае месца не толькі для школьных экскурсій з правінцыі. Гэта таксама месца прагулаў. Ад рання да вечара можам там сустрэць групы школьных уцекачоў ды ўсякіх аматараў прыгод. На колькі з'ява жывая, сведчаць сучасныя легенды-жахалкі. Адна з іх распавядае пра групу зладзеяў людскіх органаў, якія бушуюць у галерэях і вабяць там бадзяжных дзетак і хуліганаў.

Спачатку іх вабяць усякімі фінцікляшкімі, а пасля цягнуць у цёмны кут, каб там выказаць ім ныркі ды прадаць з прыбыткам, каб мець грошы на модныя пакупкі...

Каб аднесціся да з'явы, нашы сустрэчнікі, у таямніцы перад *кадрамі*, напісалі, паставілі і сыгралі спектакль *Пра наймалодшага брата*. Аўтар сцэнарыя спалучыў учарашня-сялянскія і сучасна-гарадскія міфы, ды аднёсся да тых навук дарослых, якія не заўсёды прыкмячаюць добры бок пабыўкі ў гандлёвай галерэі!

Я — беларускі журналіст?

З Міхасём Сцепанюком — апекуном і ветэранам Сустрэч „Зоркі”, журналістам Радыё Рацыя і рэдакцыі „Ніва”, выкладчыкам іспанскай мовы, шэфам ЗБМ гутарыць Міхаліна Герасімяк:

Міхаліна: — Кім Ты хацеў стаць, калі быў малым хлопцам?

Міхась: — Я ніколі не меў такіх планаў. Скажу больш, я зараз яшчэ не ведаю кім хачу быць у жыцці. Мусіць быццам не задумваюся, не лічу гэтага самым важным у жыцці.

— Як было на першых Сустрэчах Зоркі?

— Крышку інакш. Першыя Сустрэчы былі са школай у Гарадку. Мы размалёўвалі крыж у Меляшках. Крыж быў падзелены на квадраты

і дзеці, пад наглядом Лёніка Тарасевіча, малявалі ў іх іконкі. Мы крыху хадзілі па ваколцы, але больш прывязаныя былі да малявання крыжа. Першыя Сустрэчы трывалі тры дні. Для мяне гэта быў першы кантакт з беларускім асяроддзем, раней такіх кантактаў зусім не было.

— Ты вывучыў ва ўніверсітэце іспанскую мову дык чаму стаў беларускім журналістам?

— Іспанскую мову пачаў я вывучаць з чыстай прыемнасці: мне яна падабалася. Ужо ў ліцэі хадзіў на рэпетыцыі, а пасля падумаў, каб вывучаць яе ва ўніверсітэце. Гэта мая пасія. Я — беларускі журналіст? Я пра сябе не думаю, што я вялікі журналіст. Гэта таксама цікавая справа. У мяне гэта атрымалася, так

Сапраўдная бабуля

Калі вы думаеце, што кожная бабуля з вёскі гэта адсталая жанчына, якая не ведае, што дзеецца ў свеце, вы памыляецеся.

Да нас завітала бабуля, якая выглядала як простая вясковае жанчына. Яна прыйшла раскаваць казкі. Выглядала звычайна: хустка, спадніца, шведрык. Казкі таксама былі пра жыццё. Бабуля сказала яшчэ, што любіць слухаць Радыё Рацыя. Бабулька і радыё? Цікава, цікава... Я падумала, што тут нешта асаблівае.

На другі дзень я хадзіла па панадворку і праз акно пабачыла знаёмую бабулю. Я прысела, каб ёй прыглянуцца і паназіраць. І калі пабачыла чым яна

займаецца, я думала, што не стрываю і лопну ад смеху! Бабуля стаяла перад люстрамі пераапрадалася. Зняла сваю кофтакі і адзела кашульку з надпісам „Радыё Рацыя”, на галаву надзела кепку таксама з лагатыпам гэтай радыёстанцыі. Уключыла радыёпрыёмнік і пачала мясіць хлеб. Яна мясіла цеста ў рытм музыкі. Я так глядзела на яе і заўважыла, што мае рукі самі пачалі танчыць, а пасля і ўсё танчыла...

Бачыце, бываюць на свеце розныя бабулі, але такія як гэтая здараюцца толькі часам. Таму трэба нам імі цікавіцца і слухаць, а не смяцца!

„Пружына”, Магдалена Панасюк, II клас Белгімназіі ў Гайнаўцы.

сказаць, без ранейшага плана! Пакуль што гэтая праца дае мне задавальненне. Але як будзе далей? Я рады, што магу быць з вамі на Сустрэчах „Зоркі”. Ды і праца ў мяне фэйная. Я не працую ад 8 да 16, часам бывае так, што працую ад 6 раніцы да 22 гадзіны вечара, а на другі дзень нічога не раблю. Калі мяне гэта перастане цікавіць, дык памяню працу. Іспанскай мовы не па-

мяню, таму што гэта мая пасія.

— Каторы раз Ты на Сустрэчах „Зоркі”?

— Я не быў на Сустрэчах для настаўнікаў, не быў на XXI у Семяноўцы і здаецца на другіх, якія былі ў Меляшках-Каленіі. А на Сустрэчах „Зоркі” я 21 раз.

„Цікаўнасць”, гутарыла Міхаліна Герасімяк,

II клас Белгімназіі ў Гайнаўцы.

Музыка з кайфам

Беларусы ў Галівудзе

Пётр Ялфімаў

Недаступны звычайнаму чалавеку Галівуд час ад часу адкрывае свае вароты і тады трэба пільнаваць, каб паспець за іх забегчы. Натуральна, можна паехаць у якасці турыста і проста паглядзець „горад анёлаў”, але ў якасці артыста Галівуд не кожнаму даступны. Шчыра кажучы, толь-

кі адзінкі з цэнтральнай і ўсходняй Еўропы маюць шанц трапіць у шасцярыні шоў-бізнесу. Паколькі кіно знаходзіцца за тойстым мурам, то музычнае мастацтва ў Галівудзе адкрываецца на выканаўцаў з усяго свету.

„Спартсмены маюць свае алімпійскія гульні, чаму артысты сцэн не маюць дзе змагацца”, — кажуць арганізатары Сусветнага чэмпіянату выканальніцкіх мастацтваў, які праходзіць у Галівудзе — сталіцы шоў-бізнесу.

У час XIV Чэмпіянату прэзентавалася і беларуская дэлегацыя. Складалі яе дзеці з калектыву „Палеская зорачка” з Мазыра, вакалісты Дзяна Громава і Пётр Ялфімаў ды баяніст-віртуоз Павел Неўмаржыцкі. Розныя выканаўцы выступалі, зразумела, у розных намінацыях, якіх сапраўды шмат. Можна стартваць у оперным спеве, як Пётр Ялфімаў, але і ў спеве лацінскім. Можна іграць на баяне ў катэгорыі сучасны інструмент, як Павел Неўмаржыцкі, або іграць у катэгорыі класічнага інструмента. Можна спаборнічаць як па драматычны ігры, так і ў вакальнай катэгорыі Broadway ці Variety. Адным словам, сап-

раўдная алімпіяда. А пішу пра гэта, бо беларусы ўсе вярнуліся з адзнакамі. Узнагароды атрымалі сотні выканаўцаў з дваццаці пяці краін свету, а сярод іх — прадстаўнікі Беларусі, у тым ліку Пётр Ялфімаў, які стаў пяцікратным залатым медалістам. Думаю, што не слабей прэзентаваўся дзіцячы калектыв, які ў сваіх намінацыях перамагаў тройчы і вярнуўся з трыма залаціста-бліскучымі медалямі. Калі хочаце падрабязна пазнаёміцца з прынцыпамі конкурсу, паглядзець лаўрэатаў і здзівіцца ад іх колькасці, прапаную заглянуць на сайт чэмпіянату www.wcora.com.

i_basovka@o2.pl

Польска-беларуская крэфаванка № 32

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крэфаванку № 28:

Мак, ашуг, паляна, параход, нарыс, жор, Ян, соус, культ. Мёд, паляк, жар, но, Парыж, ласось, шлях, рот, нос, град, Ясь.

Узнагароду, запісную кніжку, выйграла Юстына Вакулук з Арэшкава. Віншруем!

		Jak	Grodno	Grusza				
		Szansa						
	Skóra					Wers	Obrona	
	Gust		Jał	Oda			Jar	
				Zięć				
Jawa						Osa		
Gniazdo							Ar	
Gniazdo bocianie						Stano-wisko		
Sufit								
					Marze-nie			

Сяргей ЧЫГРЫН

3 ліпеня споўнілася 100 гадоў з дня нараджэння нашага земляка, беларускага грамадскага і культурнага дзеяча на эміграцыі, педагога і літаратара Аляксея (Алесь) Грыцука. У такі вялікі юбілей не згадаць пра гэтага чалавека проста немагчыма. Хаця пра яго Вольга Грыцук — жонка спадара Аляксея, напісала і выдала вельмі добрую кніжку ўспамінаў, артыкулаў і пісем Аляксея Грыцука, якая выйшла з друку ў 2007 годзе ў Мінску пад называм „Мы стваралі сваю Беларусь”. Добрыя артыкулы і ўспаміны пра яго напісалі таксама Яўген Кабати, Марыя Ганько, Барыс Аляксандраў, Раіса Жук-Грышкевіч, Вольга Іпатава, Вячаслаў Харужы, Аляксандр Вярбіцкі. Пра Аляксея Грыцука згадаў і я ў сваёй кнізе „З Беластоцкай зямлі” (Беласток 2008).

Аляксей Грыцук, кажучы словамі Вольгі Іпатавай, быў адным з лідараў паваеннай эміграцыі ў Канадзе. Але да жыцця ў Канадзе юнаку з Міхнаўкі Гайнаўскага павета давялося прайсці шмат жыццёвых дарог. Вучыўся ў Гайнаўцы ў гімназіі, потым у сярэдзіне 1930-х гадоў яго прызвалі ў польскае войска. Служыў у 77-м палку ў Лідзе ў званні падхарунжага. У войску яму прапаноўвалі змяніць веравызнанне з праваслаўнага на каталіцкае, каб спадзявацца на больш высокія воінскія званні. Не пагадзіўся Аляксей.

Пасля ён некалькі гадоў працаваў настаўнікам гісторыі ў Браслаўскай гімназіі і завочна вучыўся на гістарычным факультэце Варшаўскага ўніверсітэта, які скончыў у 1938 годзе.

Падчас Другой сусветнай вайны Аляксей Грыцук служыў у Варшаве, там яго параніла і беларус трапіў у нямецкі палон. Але з палону ўдалося ўцячы ў Ляўкова, куды ўжо прыйшлі саветскія войскі.

У пачатку 1940-х гадоў наш зямляк працаваў у настаўніцкім інстытуце ў Беластоку. Па словах Вольгі Грыцук, літаратура і гісторыя — дзве вялікія любові ягонага жыцця. „На жаль, — піша спадарыня Вольга ў кнізе „Мы стваралі сваю Беларусь” (Мінск 2007, с. 11), — ён змог займацца імі большую частку адвездзеных яму лёсам гадоў толькі як хобі, і выкарыстаць напоўніцу вялікі патэнцыял так і не змог”.

Сапраўды, гэта так. У 1945 годзе ў Нямеччыне Аляксей Грыцук разам з Алесем Салаўём і Уладзімірам Дудзіцкім пачалі выдаваць месячнік „Пагоня” (выйшлі 4 нумары) і тыднёвік „З беларускага жыцця” (выйшла 37 нумароў).

Першыя свае сур’ёзныя матэрыялы Аляксей Грыцук пачаў друкаваць у „Беларускім Эмігранце” ў 1940-х гадах. У артыкуле „Праз прызму гісторыі” аўтар разважае пра Крэўскую ўнію, дзе ён падкрэслівае, што „крэўская ўнія была ключом, што адчыніла дзверы польскай экспансіі на беларускія землі”. А таксама пра Люблінскую ўнію, якая, на

Да 100-годдзя з дня нараджэння

Творчая спадчына Аляксея Грыцука

думку аўтара, „так моцна абмежавала самастойнасць Вялікага Княства Літоўскага, што ў далейшым цяжка гаварыць пра яго як пра асобную дзяржаву”. І з гэтымі разважанымі сёння можна пагадзіцца.

Цікавыя разважанні Аляксей Грыцук пакінуў пра Фрацішка Скарыну, Цётку і Максіма Багдановіча. У 1950 годзе, пішучы пра Францішка Скарыну, ён адзначыў, што Скарына, хоць і меў магутных знаёмых, пражыў апошнія гады свайго жыцця ў вялікай бядзе, бо ўсе грошы выдаваў на перапісанне і выдаванне кніжак.

Пра Цётку спадар Грыцук напісаў шмат. Ён захапляўся гэтай патэткай-рэвалюцыянеркай. „Прадаўжаючы градыцы Багушэвіча ў карыстанні народнай лексікай і народнымі вобразамі ў літаратурнай творчасці, — пісаў Аляксей Грыцук, — Цётка праклала далейшы шлях для развіцця беларускай літаратурнай мовы. У тым яе вялікая літаратурная заслуга. З грамадскага боку Цётка засталася ў нас у памяці як палымнеючая змагарка-рэвалюцыянерка за беларускі народ у найранейшы перыяд ягонага адраджэння”.

Пры жыцці Аляксей Грыцук марыў напісаць вялікую і грунтоўную працу пра свайго ўлюбёнага паэта Максіма Багдановіча. Пра тое ён сам згадаў і згадвалі таксама Вольга Грыцук і Алесь Салавей. Праца гэ-

тая называлася так: „Максім Багдановіч і станаўленне сучаснай беларускай літаратуры”. Насамрэч, гэта мелася быць доктарская дысертацыя Аляксея Грыцука. Творчасць Максіма Багдановіча аўтар разглядаў у кантэксце французскага сімвалізму. Ён так і пісаў, што „сімвалізм адыграў значную ролю ў фарміраванні эстэтыкі Максіма Багдановіча, хоць бы і дзеля таго, што гэта была найноўшая плынь у сусветнай літаратуры, якая паўстала як рэакцыя на рэалізм”. Аўтар у гэтай працы смела і глыбока разгледзеў характар французскага сімвалізму і параўнаў яго з сімвалікай пазіі Максіма Багдановіча.

Адзін з раздзелаў гэтай працы быў прысвечаны пазіі Максіма Багдановіча, асабліва тэме кахання і смерці. Аляксей Грыцук шчыра разважае, што тэма кахання і смерці ў Максіма Багдановіча мае на мэце паказаць яшчэ адну характарыстыку гэтага вялікага пачуцця — імкненне закаханых да збліжэння дзеля прадаўжэння людскога роду. Паэт адкідаў каханне, якое вядзе толькі да задавальнення фізічных палавых патрэб. „Жанчына аддаецца фізічна, — разважае Аляксей Грыцук, — толькі мужу з вераю, што іхняе спалучэнне дасць пачатак новаму жыццю. З часоў Багдановіча праблема родаў была вельмі скамплікаваная. Жанчыны, нараджаючы дзіця, цяргалі вялікія мукі, і нават ча-

сам паміралі. Нягледзячы на гэта, жанчыны лічылі за вялікае шчасце і гонар, калі знаходзіліся ў стане цяжарнасці. У гэтым цыкле вершаў Багдановіч прадставіў самыя тонкія пачуцці жонкі і мужа ад хвіліны зачачця аж да родаў. Ён апаэтызаваў радасці, трылогі і мучэнні жанчыны-маці і мужа-бацькі...”.

Цікавымі гістарычнымі развагамі Аляксея Грыцука можна назваць артыкулы, прысвечаныя Беларусі ў X-XII стагоддзях, гістарычны асветленні „Слова аб палку Ігаравым”, пра беларускі друк у Канадзе і многія іншыя.

Артыкул „Беларускі друк у Канадзе” быў напісаны ў 1960 годзе. Згодна з пэўнымі падлікамі ў той час у Канадзе жылі 60 тысяч беларусаў. Першая беларуская газета „Беларускі Эмігрант” была там заснавана ў 1948 годзе, а першая беларуская арганізацыя „Згуртаванне беларусаў Канады” з’явілася ў 1949 годзе. Але на працягу, як разважае аўтар, 20 гадоў існавання беларуская эміграцыя не стварыла вялікага спісу надрукаваных прац. І на гэта былі дзве прычыны. Першая, што нямнога з інтэлектуалаў абіралі Канаду сталым месцам жыцця, па-другое, у беларусаў Канады былі вельмі абмежаваныя фінансавыя рэсурсы. Тым не менш, у 1940-1960 гады ў Канадзе выходзілі газеты „Беларускі Эмігрант”, „Беларускі Голас”, „Беларус” (Нью-Йорк—Таронта), „Бацькаўшчына” (друкавала шмат артыкулаў беларусаў з Канады, хаця выходзіла ў Мюнхене), часопісы „Баявая Ўскалось”, „Палессе”, „Народным Шляхам”, „Дакументы і факты”, „Царкоўны Голас” і іншыя.

Каштоўным дакументам для нас застаецца артыкул Аляксея Грыцука пра арганізацыйны перыяд беларускага школьніцтва на Беластоцчыне ў першай палове 1940-х гадоў (друкаваўся ў: „Białoruskie Zeszyty Historyczne”, 1999, № 11, сс. 228-234). Галоўны школьны інспектарат на Беластоцчыне ўзнік у другой палове траўня 1943 года і функцыянаваў да канца нямецкай акупацыі. З самага пачатку яго існавання кіраўніком інспектарату быў менавіта Аляксей Грыцук. І ён добра ведаў, што і як адбывалася ў справах беларускага школьніцтва на Беластоцчыне падчас Другой сусветнай вайны. Да 1943 года на Беластоцчыне, па інфармацыі Аляксея Грыцука, існавала прыблізна 20 школ. 95 школ пачалі працу ў верасні 1943 года. У канцы траўня 1944 года навучальны год завяршалі каля 115 школ са 140 настаўнікамі.

Творчая спадчына Аляксея Грыцука даволі разнастайная і вялікая. Шмат яго артыкулаў увайшлі ў кнігу Вольгі Грыцук „Мы стваралі сваю Беларусь”. Але і многа з напісанага нашым земляком раскідана па беларускай эміграцыйнай прэсе. Магчыма іх трэба сабраць усе і выдаць асобным выданнем.

На аўтобусным вакзале ў Сямятычах пад 9-ю гадзіну раніцы тэрмометр паказвае 36 градусаў гарачыні. Гэта можа паказацца малаважным фактарам, але менавіта мне было патрэбнае такое надвор'е для запланаванага мною маршрута. Той маршрут, менавіта, меў перасягаць пазначаную на мапе рэчку Мутную і сухое надвор'е мела запэўніць мне на выпадак адсутнасці моста праход па мелкаводзі...

З аўтобуса злажу ў Аслове; прыпынак па шашы пралягаючай па загуменні вёскі. Сама вёска прысела між шашой і Бугам. Іду ў бок рэчкі, але даходжу толькі да невялікіх замкнутых вадаёмаў ад колішняга рэчышча; да рэчкі з паўночнага боку вёскі агульнага праходу няма. Вёска павісла на своеасаблівай полцы, якая высіцца каля трох-чатырох метраў над поймай. Вяртаюся на вуліцу, адносна вузкая вуліца пустая, толькі з некаторых панадворкаў чуваць стук малаткоў — Аслова разбудоўваецца, але не ў сельскагаспадарчым напрамку. Распаложаная побач вялікай ракі становіцца летняй гасцёўняй для гараджан, аднак захоўвае традыцыйную вонкавую забудову, аднаўляючы адно хатнія інтэр'еры. Хаця на вулічным асфальце відаць яшчэ характэрныя сляды жывёлагадоўлі, але бадай перад кожным плотам рупліва насаджаныя радкі традыцыйных вясковых кветак, за платамі садовыя дрэўцы ды дагледжаныя агароды. У Аслове не відаць так модных цяпер травяністых дываноў, скошаных механічнай касілкай, амаль кожны лапкі зямлі пад культурамі — прыемна сузіраць краявід, які прыгадвае ўспамін дзяцінства...

Аслова гэта старая мясцовасць, калісь яна была прысёлкам Мельніка, у Аслове быў войтаў двор. Паводле перапісу ад 1662 года, у двары жылі „rap Mikołaj Wysokinski, Zofia Korzeniewska gospodyni”, а ў вёсцы „poddani należące do dworu wojostwa Mielnickiego: Andrzej Kozorys z żoną, w tymże domu Stephan z żoną, komornik (дворнік) na ogrodzie dworskim, Jacko Korman z żoną, Trochim Korpacz z żoną na ogrodzie dworskim”. Мабыць, дбайнасць пра агароды ў Аслове вынікала з працяглай традыцыі...

Выходжу зноў на шашу, ад якой адыходзіць жвіроўка ў паўночным напрамку, у бок Радзілаўкі (у наш час перайменаванай у Радзівілаўку) і Машчонай-Каралеўскай. Хутка жвіроўка мяняецца ў звычайную грунтовую дарогу, не надта наезджаную. Абрабляемыя палі займаюць не надта абшырную плошчу. Ды не дзіва: пасяны там побач дарогі авёс ледзь падняўся ад пясочнай зямлі. Дарога вядзе ў малады сасновы лес, які ў агульнасці быў пасаджаны акурат у час будавання „Другой Польшчы”. Грунт пясочны, на якім прарастае толькі хваіна. На расхадных дарогах прыходзіцца выбіраць напрамак наўгад. Даходжу да месца, дзе расліннасць гусцей, паяўляюцца альшыны і нават вербы, мяркую, што павінна тудою працякаць згаданая рэчка Мутная. Аднак ніякай рэчкі там няма, толькі вузкі сухі ярок, з якога зноў выходжу ў сухі сасновы лясок; яшчэ крыху і перада мною паказваецца вёска. Побач дарогі мучыцца мізэрны лубін, аднак на суседніх участках бульбянік даволі бойкі...

Перад Машчонай-Каралеўскай з боку Радзілаўкі адмысловы стэнд, які інфармуе пра распалажэнне збудаваных саветаў у 1940-41 гадах бетонных абарончых пунктаў, якія людзі называюць „точкамі” і пра маршрут да іх; падаюцца ўказаным следам. Зараз за вёскай, на загуменні, здзіўляе мяне асаблівы

Тэкст і фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

НА МЕЛЬНІЦКАЙ ЗЯМЛІ

але дарогу да наступных побач маладых бярэзінкі і дуброўкі згубіў. І з загумення на вясковую вуліцу не ўдалося мне знайсці агульнай дарогі, адно прайшоў я праз нечый панадворак; пазней даведаўся, што сабака ў таго гаспадара прывязаны...

З выпадковага панадворка выйшаў я акурат насупраць лавачкі, на якой дзве пажылыя жанчыны чакалі аўтакрамы з хлебам. У Машчонай-Каралеўскай працуюць дзве крамы, адна прыватная, якая працуе бесперапынна, а другая геэсаўская, якая працуе з абедзеным перапынкам; вёска вялікая, таму і крамы маюць умовы для заробку.

У 1662 годзе вёска Машчонай-Каралеўская не была такая вялікая. Пражывалі ў той час у ёй: „Kuzmicha wdo-

Hawryło Kosada samopiat, Timosz Buba z ciesciem samopiat, Stephan Chwedunowicz samoczwart, Hryc Dyrda samowtor, Kornilo Leufunowicz samowtor, Prokopicha sama”.

Ад жанчын даведаўся я яшчэ, што згаданы раней загуменны сухі бетонны роў за вёскай прыкрывае нафтаправод з Расіі ў Еўропу. І што ў рэчцы Мутной яшчэ ў 1960-х гадах можна было „шугаць” вымытую бялізну, а цяпер рэчка перасохла. І што апрача пабачаных мною трох „точак” за вёскай ёсць яшчэ адна. Аднак яна ў непасрэднай блізкасці Машчонай-Каралеўскай. Затое на турыстычных мапах далей ад гэтай вёскі, у бок Гоматаў і Паўловіч, пазначаны шмат такіх пунктаў і яны падаюцца пабудаванымі не лінейна, але ў эшаланіраваным парадку. Значыць, тут быў нейкі адмысловы фартыфікацыйны план...

Падумаў я пра „Воўчае лагава” ў Герлажы, пра гітлераўскія фартыфікацыі каля Кентшына. Калі немцы рыхтавалі іх для камандавання планаванымі аперацыямі на аддаленым усходнім тэатры ваенных дзеянняў, дык чаму ж і саветы не маглі падумаць пра збудаванне свайго палявога „крамля” бліжэй планаваных імя ваенных паходаў у Заходнюю Еўропу ў імя сусветнай рэвалюцыі? „Воўчае лагава” было кальцавой абарончай сістэмай, пабудаванай у 1940 годзе, у якой Гітлер правёў каля васьмісот дзён. На жаль, „вераломнае”, значыць ранейшае, напаўзенне Германіі на Савецкі Саюз дазваляе адно дадумвацца пра магчымае прызначэнне сістэмы „точак” каля Машчонай-Каралеўскай...

Мае суразмоўніцы асведамілі мяне таксама пра мясцовыя недалёкія святыні — пра гару Провалы і пра крынічку недалёка яе, да якіх ад канца вёскі каля паўтара кіламетра. І ў самой вёсцы ёсць святое месца, дзе пад таполяй з бусліным гняздом стаяць чатыры крыжы, адзін з іх, каменны, з 1895 года. Іншы, з 1914 года, з ліку тых, якія пад вайну ставілі ў нашых вёсках „отъ матерей и молодежи”.

Гара Провалы і адлеглая каля трохсот метраў ад яе крынічка пазначаны стандартнымі турыстычнымі паказальнікамі. На гару трапіць лёгка, на яе верх вядуць адмысловыя драўляна-зямныя ўсходкі. Больш складана трапіць да крынічкі, бо паказаная да яе дарога абрываецца ў лесе.

З таго месца падаўся **працяг** 10

роў, выкладзены бетоннымі плітамі, сухі, на якога дне валяецца крыху пацярнухі ад палявой расліннасці...

Маршрут да „точак” трасіраваны даволі рупліва, хаця ў некаторых месцах у мяне складалася ўражанне, што значыў яго чалавек, які занадта выдатна ведаў мясцовую тапаграфію; у некаторых месцах збіваўся я, зусім вонкавы чалавек, з гэтага маршруту. Сама ідэя паказу слядоў мясцовай ваеннай мінуўшчыны выдатная і маю надзею, што той невялікі трасіравальны недахоп будзе крышку папраўлены. Побач пунктаў стэнды, якія інфармуюць пра ход баёў у іх. Пабачыў я толькі тры такія пункты, бо за трэцім, як ні ўглядаўся,

wa samowtor (удвое), Wawryn Sawluk samotrzec (утраіх), Łukian Szawluk samotrzec, Lewon Prokopik samotrzec, Dawyd Menkowicz samoszost, Stas Czybys samopiat, Martin Bilko samotrzec, Ihnat Podkowa samoczwart, Stephan Denisik samoczwart, Harysian Miskowicz samopiat, Trochim Szuba samotrzec, Demid Hrib samowtor, Hryc Kucik samoszost, Misko wdowa samowtor, Stephan Waskowicz samowtor, Wasko Borzikowicz samoczwart, Łukian Lewonowicz sam, Paweł Bohdanowicz samoczwart, Jarosz Sołtys samopiat, Paweł Sołtys samotrzec, Maxim Korpacz samotrzec, Timoszowa wdowa samotrzec, Wasko Koszelko samotrzec, Sidor Chwedunowicz samotrzec, Dac Chwedunowicz samopiat, Jarmosz Syczyk samotrzec,

9 працяг

На Мельніцкай зямлі

я ў адным напрамку і безвынікова вярнуўся, гэтаксама было і з другім напрамкам. Толькі за трэцяй спробай удалося. Мо хто калі будзе хацеў напіцца вады з сакралізаванай крынічкі, дык павінен з-пад праходзячай там электраліні павярнуць крыху направа і ў зарасніках, у дзесяці метрах ад „тушковага” месца, паказацца „істочнік” з крыжамі.

На гары Провалы мела быць калісь царкоўка, у якой мела быць ікона Спаса Ізбаўніка, перанесеная туды з мельніцкай царквы дзеля ратавання яе перад рознымі варожымі захопнікамі. Царкоўкай апекаваліся манахі, якія не вярнулі іконы ў Мельнік, значыць, „правалілі” яе. З ходам часу манахам было штораз больш складана хадзіць на гару ад крыніцы і яны знайшлі больш выгаднае сабе месца, таксама з крыніцай — недалёкую гару Грабарку, куды і перанеслі ікону. Аднак гара Провалы надалей лічылася сакральным месцам і яшчэ зараз там адбываюцца малебны.

У мяне гара Провалы выклікала іншыя асацыяцыі. Менавіта задзівіла мяне вельмі інтэнсіўная расліннасць на гэтай гары. Калі навакольныя палі пясочныя, на якіх вырастаюць кволыя сельскагаспадарчыя культуры, то гара Провалы паказваецца быццам своеасаблівы аазіс, ад якога б’е жыватворная сіла прыроды, быццам прырода сакралізавала гэтае месца. І ці часам не было так, што на гэтай гары, побач жыватворнай крынічкі, нашы язычнікія прашчур-земляробы пакланяліся ўсёй

Уваход на гару Провалы

прыроднай сістэме, усім яе праявам, увасабляемым паасобнымі багамі. Вядома, што многія агульныя язычнікія рэлігійныя мерапрыемствы праводзіліся на сакральных узгорках, каля святых крынічак. Хто ведае, можа і на гары Провалы быў калісь язычніцкі храм, які „праваліўся” з прыходам новай рэлігіі. І на месцы даўніх масавых набажэнстваў новая рэлігія захавала яго сакральны характар, адно прымяркоўваючы яго да новых патрабаванняў.

Новая рэлігія не заўсёды давала станоўчы набожны вынік. Вось у 1610 годзе мельніцкі ксёндз Ян Віткоўскі скардзіўся на рускіх жыхароў Мельніка, што яны ў свята Тройцы наладзілі крыклівыя гульбішчы, выклікаючы імя Ваала. Не выключэннем у адсутнасці пашаны для наступаючых парад-

Крынічка Провалы

каў і іх насаджальнікаў былі і жыхары Машчонай-Каралеўскай. Вось 29 лістапада 1660 года ў мельніцкім судзе была зафіксавана наступная справа: „Do urzędu i xiąg niniejszych starosciech grodzkich Mielnickich oblicznie przyszedszy wielebny ociec Jan Wierzba, prezbiter cerkwie Siemiatyckiej, przed tymże urzędem grodzkim Mielnickim solenniter skarżył y oświadczał się naprzeciwko robotnym Harasimowi Miskowicz, Waskowi y Tymoszowi Bonikom, Maximowi Korpac y Stanisławowi Cubyszewicz, poddanym J. K. Mci ze wsi Moszczoney, do starostwa Mielnickiego należącej, o to, iż oni dnia wczorajszego, zapomniawszy boiazni Bożej, nie obawiając się przeciwko zastępcom na drogach y na zdrowie osob duchownych następujących surowie opisanem, lecz to sobie lekce poważysz, gdy protestant (skarżnik) do wsi Bo-

ratynca Ruskiego, do paraphyey swoiey Siemiatyckiey należącej dla ochrzczenia dziecicia chorego z oleykiem świętym iechał, przeczeczeni poddani, widząc protestanta, iż się ku niemu przybliży, wszyscy do kupy zebrawszy się, naprzod gdy protestant sam upraszał, aby mu z drogi ustąpił, zaras słowy nieuciewemi oprimować poczęli. Protestant chcąc onych pominąć, z sankami wywrocili y dokola oskoczywszy — *biy, zabiy wołać* poczęli, iakosz rany niżej mianowane zadali y gdyby sami w swym złym uczynku nie postrzegli się, pewnie by go tamże kiyomy zabili, iakosz ieden z nich na imię Tymosz Bonik, na kolanach padszy, tymi słowy pod przysięgą rzekł: iż cię popie niezadługo zabiiem y krew twoją z ciebie wysyiemy; krzysz pozłocisty, gdy protestanta wywrocili, złamali, oley święty z flaszki ztlukli y petrachil tamże protestanta szarpiając zawzięli, przez który taki swoy swowolny postępek przeciwko prawu wystąpili y winny na zastępcow drog dobrowolnych osobom duchownym y onych poranienie także na zdrowie przechwalaiającym się surowie opisanem popadli. O co przeciwko nim y powtore protestuie się, chcąc z nimi w prawie należywym o taki gwałt i zranienie prawnie postąpić. A na verificatię tey protestatyei swey pokazal rany przez pominionych obwinionych na dobrowolney drodze, to iest na palcu niżnim ręki lewey przebita do krwi, drugą y trzecią na wierzchu dłoni ręki prawey także przebita do krwi, czwarta na pischeli teyże, podle łokcia sinia, w których ranach przereczonych poddanych ze wsi Moszczoney obwinia”.

Варта заўважыць, што ў складзеным два гады пазней спіску жыхароў Машчонай-Каралеўскай няма двух віноўных — Бонікаў, затое згадваецца аднаго з іх, Тымаша — галоўнага завадатара, удава. Суровыя калісь былі законы.

Колькі будзе існаваць чалавек, столькі будзе цягнуцца ён да пазнання свету вакол сябе. Кожнае стагоддзе будзе прыносіць новыя веды, але яны будуць усяго толькі перадумовай для адкрыцця нечага яшчэ больш новага, раней невядомага. Мінаюць тысячагоддзі, але многія праблемы, якімі былі заклапочаны філосафы старажытнасці, актуальныя і сёння. „Навошта існуе чалавек? Навошта існуе Бог? Што першасней — быццё альбо свядомасць?” — над такімі пытаннямі будуць ламаць галаву многія пакаленні філосафаў, не знаходзячы вычарпальнага адказу.

Іншаму можа падацца, а навошта ўвогуле „дурьць” сабе мазгі такімі далёкімі ад паўсядзённых патрэб пытаннямі? Нашто само па сабе напрошваецца адказ-пытанне — а ці можна адчуваць сябе чалавекам, калі не шукаеш сэнсу свайго жыцця? Так і мучаюцца людзі, блукаючы ў прыцемках уласнай свядомасці. А тыя, хто называюць сябе філосафамі, не скараюцца перад немагчымасцю цалкам пазнаць Сусвет. Яны, іранічна кажучы, і надалей імкнуцца высветліць, што было першым — кура альбо яйка.

Ёсць такія рупліўцы, што „закаханыя ў мудрасць”, і сярод беларусаў. Каб у гэтым упэўніцца, дастаткова зазірнуць на сайт www.prastora.org, які носіць назву „Беларуская філосафская прастора”.

Першы погляд на сайт адразу выклікае паважлівае стаўленне да ўсяго, што там змешчана. Магчыма, прычынай такіх адносін з’яўляецца выява сярэднявечнай карціны, на якой спрачаюцца паміж сабой вучоныя мужы.

Сайт падзелены на тры часткі. Выйсці да рубрык месцяцца як з левага боку, так і ўверсе выяўлення. Анонсы каментары-

яў і апошніх паведамленняў — у правай частцы. Пасярэдзіне — асноўныя матэрыялы.

Каб дакладна даведацца хто і навошта стварыў „Беларускую філосафскую прастору”, варта зазірнуць на старонку „Пра нас”. „Прага да стварэння Прасторы звязаная са шматлікімі чыннікамі, але найперш з жаданнем выхаду па-за межы Плошчы ці, больш дакладна, рознага тыпу «плошчаў». Не адмаўляючы важнасці і значнасці Плошчы (у розных яе аспектах), Прастора паўстае як «прастора выйсця» і ўсталяванне новых формаў сувязяў і камунікацыяў паміж не-абмежаваным мноствам удзельнікаў”, — па-філосафску мудрагеліста прэзентуюць свой праект удзельнікі прасторы. У даным выпадку, „Плошча” — свайго роду месца сходу філосафаў для абмеркавання зладзённых, на іх погляд, пытанняў.

Сярод асноўных мэт, якія ставяць перад сабой беларускія філосафы — зрабіць больш інтэнсіўным філосафскае жыццё ў Беларусі; спрыяць больш шчыльнай інтэграцыі людзей, якія маюць цікавасць да філосафічнай праблематыкі паводле прафесійнага і аматарскага інтарэсу; дапамагчы папулярызацыі філосафіі ў беларускім грамадстве і г.д. На гэтай жа старонцы месціцца невялікая інфармацыя пра ўдзельнікаў „Прасторы”.

Сайт арыентаваны на беларуска- і рускамоўнага карыстальніка, бо частка матэрыялаў падаецца на той ці другой мове. Асобных моўных версій няма.

Для тых, хто зацікаўлены ў пастаянным адсочванні беларускага філосафскага жыцця, на сайце прадастаўляецца магчымасць падпісацца на RSS-стужку.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

СПОРТ

Лепшыя за два месяцы

Прадстаўляем топ-парад лепшых беларускіх спартоўцаў за два календарныя адрэзкі. На чэмпіянаце Еўропы па боксе беларускія прадстаўнікі заваявалі 4 медалі. Айтчынныя весляры парадавалі на аналагічных спаборніцтвах — 8 медалёў (3 + 2 + 3) — 4-е месца ў камандавым выніку пасля Нямеччыны, Венгрыі і Вялікабрытаніі. У нарвежскім Бергене на камандавым чэмпіянаце Еўропы па лёгкай атлетыцы зборная Беларусі заняла 8-е месца і захавала месца ў суперлізе. Парадавалі нашы і на класічным першынстве старога свету ў Барселоне.

1. Алег Юрэня (веславанне) стаў новай зоркай беларускага спорту — на яго рахунок першае месца ў байдарцы на дыстанцыі 5000 метраў, а таксама другі вынік на кіламетровым адрэзку.

2. Дзяніс Гаража (веславанне) другі год запар мацнейшы на кантыненте ў каноэ на дыстанцыі 500 м. Плюс срэбра ў заездзе квартэтаў на „тысячы” разам з **Дзмітрыем Рабчанкам**, **Дзмітрыем Вайцішкіным** і **Аляксандрам Ваўчэцкім**. Рабчанка і Ваўчэцкі апроч гэтага двойчы „пабранзавелі” на адрэзках 200 і 500 м.

3. Андрэй Міхневіч (штурханне ядра) паказаў, што не старэюць цела ветэраны і здабыў у Барселоне чэмпіёнскі тытул.

4. Раман Петрушэнка і Вадзім Махнеў (веславанне) яшчэ раз пацвердзілі свой клас — чэмпіёны ў байдарцы-двойцы на адлегласці 500 м.

5. Андрэй Краўчанка (шматбор’е) у сталіцы Каталоніі ў саборы рыцараў дзесяці якасцей заваяваў пачэсную бронзу.

6. Віктар Зуеў (бокс) у Маскве ў вагавай катэгорыі да 91 кг стаў сярэбраным прызёрам.

7. Сяргей Куціцын (бокс, вага да 57 кг), **Магамед Нурудзінаў** (да 69 кг) і **Мікалай Вяслоў** (да 75 кг) павесілі на шыю бронзавыя ўзнагароды.

8. Валерый Святоха (кіданне молата), які быў толькі трэцім нумарам каманды, высту-

піў на галоўным старце года найлепей — у яго 4-е месца.

9. Ілья Славенскі (стаерскі бег) быў трэцім у стыль-чэзе на турніры ў грэцкім Рэцімна, паказаўшы лепшы беларускі вынік у суверэнны час — 8.32,71.

10. Мікалай Казак (батут) заняў 3-е месца на этапе Кубка свету ў Вроцлаве ў індывидуальных скачках.

1. Надзея Астапчук (штурханне ядра) дома стала чэмпіёнкай краіны, пераможцай „Дыяментавай лігі” ў Лазане, а ў Барселоне чэмпіёнкай кантынента, дасягнуўшы золата з вынікам 20,48 м.

2. Наталля Міхневіч (штурханне ядра) узышла на 2-ю прыступку п’едэстала. А перад гэтым была другой у Нью-Йорку на этапе „Дыяментавай лігі” і выйграла турнір „Moscow Open”.

3. Марына Палгаран (веславанне) падтрымала п’едэстальны зачын мужчын і здабыла бронзу ў байдарцы на 5000 м.

4. Кацярына Карстан (акадэмічнае веславанне) выйграла другі этап Кубка свету ў Мюнхене і трэці ў Люцэрне — бяспрэчная вікторыя і ў агульным заліку.

5. Кацярына Міронава і Тацяна Пятрэня (батут) заваявалі срэбра на этапе Кубка свету ў сіхронных скачках.

6. Настасся Шведава (скачкі з шастом) у Барселоне спынілася за крок ад п’едэстала — 4-е месца.

7. Яніна Правалінская (штурханне ядра) таксама была чацвёртай на еўрачэмпіянаце.

8. Настасся Мірончык (скачкі ў даўжыню) была лепшай на маскоўскіх стартах, а ў Барселоне паказала высокі 6-ы вынік.

9. Меліціна Станюта (мастацкая гімнастыка) на турніры ў Інсбруку (Аўстрыя) стала другой у практыкаванні са скакалкай і трэцяй са стужкай.

10. Наталля Карэйва (бег на 1500 м) стала чэмпіёнкай Беларусі, прынесла найбольш ачкоў у суперлізе і выйграла „Moscow Open”.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

„Бандароўскай гасцеўні” — 10 гадоў!

„Дакраніся да сваіх каранёў!” — можна сказаць, што пад такім дэвізам 17 ліпеня адбыўся фест „Бандароўская гасцеўня”. Ужо ад дзесяці гадоў, традыцыйна, адбываецца ён у маляўнічым куточку нашай малой айчыны, непадалёк сасновага лесу, над Семяноўскім вадасховішчам. Летам тут даволі шматлюдна. Сюды на адпачынак прыязджаюць айчыныя і замежныя турысты.

Сёлета юбілейны фест у Бандарах падтрымалі Маршалкоўская ўправа, Культурны цэнтр Беларусі, бурмістр Міхалова, Галоўнае праўленне БГКТ і добраахвотныя спонсары. „Бандароўскую гасцеўню” сваёй прысутнасцю ўдзастоілі консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку Наталля Міськевіч, намеснік дырэктара Культурнага цэнтра Беларусі Эдуард Швайко, начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр Лойка і дырэктар Гродзенскага гарадскога метадычнага цэнтра народнай творчасці Валянціна Цыганец.

Мерапрыемства адкрыў бурмістр Міхалова Марк Назарка. У прывітальным слове адзначыў ён, што беларускі фальклор, танцы, песні, гумар карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў мясцовага насельніцтва і сталі неад’емнай часткай іх культурнага жыцця. Публіку, гасцей і самадзейнікаў прывітаў таксама старшыня ГП БГКТ Ян Сьвечкоўскі. Штогод на фест прысутнічаюць айцец Славамір Тафілук з матушкай Аннай. Прамова а. Славаміра ў ходзе мерапрыемства глыбока кранула душы і сэрцы прысутных.

Сціплая брама з назвай беларускага фесту „Бандароўская гасцеўня” (чамусьці на польскай мове) быццам адчыняе ўваход на сцэну. Назіраю хваляванне самадзейнікаў ад сустрэчы з публікай на бандарскім пасёлку. На плошчы вакол пляцоўкі, якая служыць для масавых мерапрыемстваў, сабралася многа народу. У асноўным гэта людзі сталага ўзросту, моладзі мала. Многія з іх нарадзіліся тут і пра сваю малую айчыну ведаюць ад бацькоў. На іх тварах відаць не толькі зацікаўленасць, але і тугу па родных мясцінах, якія апынуліся на дне вадасховіща.

Вельмі ўдала выступілі нашы беларускія гурты — „Луна” з Парцава (кіраўнік Валянцін Галушэўскі), „Хутар” з Гарадка (кіраўнік Віктар Леанкевіч), „Золата” з Бельска-Падляскага (кіраўнік Юстына Пажазінская), танцавальны калектыў „Перапёлка” з Гайнаўскага дома культуры (кіраўнік Юстына Каліноўская), гурт „Норбі” з Беластока (кі-

Майстрыхі з аб’яднання „Гарадзенскі каларыт”

раўнік Норберт Ажахоўскі). Выступаючы на сцэне калектывы выспевалі, вытанцавалі, выказалі ўсё тое, што нас аб’ядноўвае, што напамінае пра карані і нашу спадчыну. На жаль, Міхалоўскі дом культуры да 10-годдзя фесту не падрыхтаваў ніводнай песні на беларускай мове. Адчуваецца, што ў гэтым асяродку да беларускай культуры ставяцца недастаткова ўважліва.

Вядучая канцэрт Барбара Кендысь

Сярод удзельнікаў фесту былі перасяленцы з затопленых вёсак, а зараз жыхары блёкаў у Бандарах. Злева направа: Марыя Сцепанюк (Рудня), Ніна Савіцкая (Барначына), Вольга Анцутка (Лука), Уладзіслаў Саўко (Лука), Кацярына Бірыцкая (Лука)

запрашае на сцэну славыты калектывы „Гарадніца” з Гродна, якім кіруе Аляксандр Сувораў. Цікава, што ў калектыве спявае сам начальнік упраўлення культуры аблвыканкама Аляксандр Лойка. Артыстаў з Беларусі публіка сустрэла гучнымі воклічамі і бурнымі апладысмантамі. І не дарма, бо „Гарадніца” паказала высокі мастацкі ўзровень. Сушветнай вядомасці калектыву захапіў слухачоў у Бандарах тэмпераментам, багаццем і разнастайнасцю рэпертуару. Я назіраў за публікай і бачыў, якая радасць была ў гэтых людзях ад пачутага і пабачанага. Сапраўды, тое, што ўсмоктваецца з малаком маці, застаецца на ўсё

жыццё і жыве ў сэрцы кожнага з нас.

У размове з членамі ансамбля „Гарадніца” адна з артыстак сказала:

— Прызнаюся, што калі мы пад’язджалі да Бандароў, сэрца затрапяталася. Хвалявалася я за тое, як адбудуцца сустрэча і знаёмства з глядачамі, ці будзе цікавасць да беларускага мастацтва і ўвогуле да нас, артыстаў з Беларусі. Аказалася, зацікаўленне было велізарнае.

Суразмоўцы гасцей з Беларусі хаце-

спадарожнічала падрыхтаваная дырэктарам ГГМЦНТ Валянцінай Цыганец выстава і продаж рукадзеля майстрых, згуртаваных у народным аб’яднанні „Гарадзенскі каларыт”. Вырабы з саломкі і жывапіс карысталіся вялікай папулярнасцю, паколькі можна было штосьці купіць сабе на памяць. На фест прысутнічалі таксама нашы творцы са сваімі кніжкамі — Ганна Кандрацюк з Нараўкі, Юрый Баена з Бельска-Падляскага і Анатоль Парэмбскі з Гарадка. Шкада, што не было іншых паэтаў, напрыклад, Віктара Шведа, які да юбілею „Бандароўскай гасцеўні” напісаў адмысловы верш.

Бандароўская гасцеўня У дзесятую гадавіну

Ініцыятарам Гасцеўні
Быў наш нястомны Віктар Бура,
Які імкнецца, каб на ўзроўні
Нам развілася культура.
Які настойліва, зайзята
Мабілізуе наваколле,
Каб сталася вялікім Святам
Гасцеўня з песняй і застоўлем.
Плывуць вадой далёка спевы,
Хоць жар ліпнёвы разгарнуўся.
Прывозіць тут Валя Ласкевіч
Хары з Падляшша, Беларусі.
Няхай жа ў Бандарах Гасцеўня
Штогод гасцей усіх склікае
І нашай песняю цудоўнай
Усё Падляшша ўзбагачае!

Віктар ШВЕД
17 ліпеня 2010 г.

Асабліва хачу адзначыць, што на просьбу ніжэйпадпісанага на фест у Бандарах прыехалі прадстаўнікі СМІ: Тэлебачання Беласток (Рафал Андрасюк), Радые Радыя (Зміцер Косцін) і Радые Беласток (Юрка Ляпчынін). Вялікае дзякуй перадае ім салэцтва Бандары.

З нагоды юбілею „Бандароўскай гасцеўні” бурмістр Міхалова Марк Назарка падзякаваў арганізатарам з салэцтва Бандары за актыўнасць і ўручыў ім дыпломы, у тым ліку і ніжэйпадпісанаму.

Віктар БУРА

PS. Фест адкрывае песня „Мой Беластоцкі край”. Многа разоў звяртаў я ўвагу БГКТ — арганізатару мастацкай часткі — чаму са сцэны не гучыць інфармацыя, што гэта песня на словы паэта Алеся Барскага (прафесара Аляксандра Баршчэўскага), уладжэнца Бандароў. Пытанні было шмат, адказу ніводнага. Чаму?

В. Б.

Адгаданка

1. план, задума, 2. тоўстая цвёрдая папера, 3. пеўчае мастацтва, 4. шырокая і неглыбокая круглая пасудзіна, 5. адзінка электрасупраціўлення, 6. аўтар на-вел, 7. хрысціянскі сімвал, 8. вострае адчуванне недахопу прадуктаў харчавання, 9. падраздзяленне прадпрыемства або ўстанова, 10. стан, фігура, 11. Эдэм.

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — афарызм Станіслава Леца.

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

1										
		2				3				
		4		5		6				
				7						
		8	9							
									10	11

Адказ на адгаданку з 27 нумара

Бешанковічы, Бюлаў, вымя, зяць, мана, мужнасць, чужына, Чыта, Шалі, юхт.

Рашэнне: Нехта сказаў, што жанчыны любяць вухамі, а мужчыны любяць вачамі.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Агнешцы Чапко з Сямьтычаў і Лявону Федаруку з Рыбалаў.

Hiba
ТЫДНІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,
ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 84.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: <http://niva.iig.pl/>
E-mail: redakcja@niva.iig.pl
Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі”:
Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола
Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна
Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк,
Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей
Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір
Хільмановіч, Міхась Сцепанюк.
Канцэлярыя: Галіна Рамашка.
Друк: „Orhdruk”, Бялысток.
Тэкстаў не замовітых рэдакцыя не зважае.

Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata krajowa
Termin przyjmowania wpłat do 5-go dnia każdego miesiąca poprzedzającego okres rozpoczęcia prenumeraty. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie województwa podlaskiego oraz oddziały „RUCH” i „KOLPORTER” na terenie całego kraju. Cena prenumeraty kwartalnej — 32,5 zł., półrocznej — 65 zł., rocznej — 130,5 zł.

Prenumerata z wysyłką za granicę
Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa; telefony: +48(0)22 53-28-823 — prenumerata płatna w walucie obcej, 0-2253-28-816, 53-28-819; — prenumerata płatna w PLN; nr faxu: 0-2253-28-734

Prenumerata w redakcji
Planowana ilość numerów „Niwę” w 2010 roku — 52.

Poczta zwykła: Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 4,2 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za

granicę — kraje europejskie — 6,50 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,70 zł.

Poczta lotnicza: Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę: — kraje europejskie — 6,50 zł. — Ameryka Północna, Afryka — 6,90 zł., — Ameryka Południowa — 8,30 zł., — Australia i Oceania — 10,50 zł.

Wpłaty przyjmują:
Rada Programowa Tygodnika „Niva”,
BANK PEKAO S.A. O/Białystok
38 1240 5211 1111 0000 4929 0945

Nakład: 1 000 egz.

— Этнічныя інструменты купіла я недзе два гады таму ў Японіі. На вуліцы гандляр прадаваў маленькія флейты, па 15 злотых. Але думаю сабе, навошта мне такія. Пасля заўважыла флейту ў форме мятлы. Падумала, што мушу яе мець. Ацаніў яе гандляр на 400 польскіх злотых. Не буду купляць, гэта ж кусок дрэва з віткамі! Але ж патаргаваліся і прадаў мне за палавіну.

На вокладцы аднаго са сваіх альбомаў Ганя сядзіць на зямлі і іграе на мятле. А пачалося з гэтак званай „СПА мюзік” — расслабляльнай музыкі.

— Ганя, мусіш запісаць альбом са „СПА мюзік”! — сказаў аднойчы знаёмы.

Здавалася гэта выклікам, але калі Ганя трапіла ў студыю гуказапісу да свайго сябры, аказалася, што такія альбомы гэта „бэтка”.

— Ты іграеш на флейце, я апрацоўваю клавійныя інструменты і маем альбом „СПА”! — сказаў Павел Бэтлей, прадусар музыкі для рэкламы, па адукацыі флейтыст.

— Вядома, што „СПА мюзік” — расслабляльная музыка. Калі едзеш у СПА амаладзіцца на дваццаць гадоў (смех), то ў фоне чуеш гукі натуры, а флейта для таго здаецца ідэальным інструментам. Пачалі запіс, — успамінае Ганя.

— Нібыта ўсё прыгожа. Чакай, кажу да Бэтлея, зараз прынясу іншыя флейты, і пачала іграць на прывезеных з Японіі.

— Які гук! — захапіўся Бэтлей. — Маеш больш такіх мелодый? Пішам!

Так узнік альбом „Узіт” з татарскай музыкой.

Ганя Туронак — дачка выдатнага беларускага гісторыка Юры Туронка. Аднак сама гісторыяй не цікавіцца, а ў школе гэтага прадмета проста не цярпела! Усю энергію, якую яе бацька аддаваў свайму гістарычнаму зацікаўленню беларускай мінуўшчынай, яна з дзяцінства аддавала музыцы. Яе марай было стаць вакалісткай. Мама без музычнага сляху, бацька спяваў, але не так, каб штодзень у хаце прысутная была музыка. Ганя спявала ў царкоўным украінскім хоры айцоў базільянаў, але большым кайфам быў дзіцячы хор Вялікага тэатра. Там выступалі ў найбольшых операх: „Барыс Гадуноў”, „Тоска”, „Кармен”. Пачала тады пазнаваць класіку. Марыла пра музычную школу.

— Уявіце сабе, што мы не маглі знайсці ў Варшаве музычнай школы, — смяецца Ганя, — а калі ўдалося, было ўжо пасля экзаменаў. Пайшла тады праз год на вакалістыку, але трэба было выбраць інструмент. Фартэпіяна не, бо дарагое, на скрыпку была застарая (Гані было 13 гадоў). Мама практычна сказала: „На такім, які можна пазычыць у школе”. Засталася флейта. З цяжкасцямі, бо да флейты былі ў яе крывыя ніжнія зубы.

Усё ж такі Ганя засталася пры флейце, у якую пшчыра закахалася. Калі даспявала, аказалася, што яе голас страціў гучнасць, таму засталася толькі флейта. Яшчэ ў 1970-х гадах суседка, аўтарка дзіцячых кніжак Ванда Хатомская прынесла Гані чорную кружэлку з музыкай Жан-П’ера Рампала, французскага флейтыста.

— Уявіце сабе, што я напісала яму пісьмо, у трэцім класе ліцэя — што кахаю яго музыку, што вучуся іграць. Татальнае дурацтва, але мне здавалася тады, што гэта сур’ёзная справа.

Не ведаючы адрасу свайго куміра, Ганя паслала пісьмо на адрас Парыжскай музычнай кансерваторыі. Калі маладая флейтыстка была на першым курсе Музычнай акадэміі, прыйшоў адказ.

— Рампаль збіраўся запісаць альбом

Ганя Туронак

Іграю нават на мятле!

Тэкст і фота Ілоны КАРПЮК

у Будапешце. Яго сакратарыят падзякаваў за пісьмо і запрасіў у Будапешт. У чарговым пісьме адказалі што, дзе і як. Запіс планаваўся на 15-17 лістапада 1985 г. Уявіце сабе, якая тады была сітуацыя з замежнымі паездкамі. Па-бегла я па дапамогу да маёй настаўніцы, але тая абвінаваціла мяне ў нахабнасці. Пайшла ў Міністэрства культуры. „Дзіцятка, спачатку навучыся іграць”, — адказалі. Тады пайшла да начальніка пашпартнага бюро. Патлумачыла, што Рампаль — флейтыст, я таксама флейтыстка, што гэта шанц. „Напішыце пісьмо, пакіньце, паспрабуем”. Тады ў Венгрыю трэба было мець запрашэнне. Я не мела ні запрашэння, ні грошай на паездку. Пасля тыдня вярнулася ў пашпартнае бюро. Зразумела, пашпарта не было, дык я зноў да начальніка. „Няма? Чакайце”, — сказаў. Паўгадзіны пазней выходзіла я са сваім пашпартам. „Толькі нікому не кажыце”, — развітаўся начальнік.

Так Ганя трапіла ў Будапешт. Разгубленая стаяла на вакзале Келеці, але мусіла сабе парадзіць. Знайшла кансерваторыю, знайшла Рампала, а той запрасіў яе на прыватную лекцыю.

— Гэта было здзяйсненне марай, пабачыла, што гэта фізічная асоба. Я ж углядалася ў яго плакат так, як мае сяброўкі ў Майкла Джэксана. Пабачыла як працуе. Цудоўная мабілізацыя да далейшай працы.

Мастак, музыка, паводле Гані, павінен ставіць перад сабой мэты і мець мары. Пасля сустрэчы з Рампалем хацелася ёй трапіць на навук у Парыж, але ўжо на трэцім курсе атрымала прапанову працы ў аркестры „Sinfonia Varsovia”.

— Гэта быў сапраўдны гонар. У той час гэта быў лепшы аркестр. Толькі мая настаўніца была супраць. „Яшчэ рана”, — казала. Але можа таму, што сама ніколі не іграла ў аркестры.

Пачаліся турнэ, канцэрты. Сусветнае жыццё. Дзякуючы такой працы Ганя здзяйсняла чарговыя мары.

— Наведаць Аўстралію. Можа таму, што далёкая і недаступная. Два тыдні там канцэртавалі, але толькі ў гарадах, таму не ўспамінаю гэтай пабыўкі надта эмацыянальна, бо і нічога асаблівага не пабачылі, затое дзве ночы трэба было прасядзець у самалёце. Захапіла затое Японія. Там адчуваю сябе як на іншай

планеце. Іншыя людзі, чужая мова. Людзі не ведаюць там замежных моў і моцна нервуюцца, калі не ў змозе чагосьці растлумачыць. Працоўныя ўсе апануць падобна, затое моладзь — як зоркі эстрады. Калярова і неабмежавана. Архітэктура. Чаргі за смакавітым сушы.

Самым яркім успамінам перыяду працы ў аркестры з’яўляецца супрацоўніцтва з Егудзі Менухіным.

— Любіў нас, таму вазіў па ўсім свеце. Пазналі пры ім важнейшыя канцэртзалы свету. У самой толькі Карнегі-хол у Нью-Йорку выступалі тройчы. Вельмі яму падабалася ўвертура на флейту пікала з „Італьянкі ў Алжыры” ў маім выкананні, таму і на мяне сплывалі бляск і пышнасць. А я выглядала даволі медыйна — заўсёды з вялікай блонд-фрызурай і ў нестандартнай вопратцы, — успамінае з усмешкай.

У Гані ёсць яшчэ адна мара. Хаця любіць канцэртнае, аркестравае жыццё, хоча стаць незалежным музыкам, вучыць і арганізаваць нешта. Гэта, аднак, выклік і шмат складанасцей.

— Цягне мяне да сваіх праектаў. Нават закончыла курс кіравання культуры. На яго завяршэнне напісала праект альбома з татарскай музыкай, якую, дарчы, у тым часе запісвала. Думала нават зрабіць аранжыроўкі і прапрацаваць беларускую народную музыку, але калі пашукала, аказалася, што ёсць многа варыянтаў беларускіх песень. Ці такая ўжо прыемнасць прэзентаваць 251-ю версію „Купалінкі”? А татарскай падляшскай музыкі няма. Гэта абсалютная ніша. Нават спеўнік мусіла сабе загазаць са Злучаных Штатаў. Не кажу, што да беларускай музыкі не вярнуся. Сёння ганаруся сваёй беларускасцю, бацькам-навукоўцам, сямейнай гісторыяй, але быў час, калі саромелася прызнавацца да гэтага. Новае пакаленне не мае такіх праблем. Мой сын ідзе ў чацвёрты клас. Не сароміцца на вуліцы загаварыць па-беларуску. Беларуская сям’я гэта для яго нармальнае справа.

Цягне яе на Падляшша. Тут яе месца, у вёсцы Трыпуці пад Беластокам. Кожны вольны час праводзіць з сям’ёю ў сваёй падляшскай глушы. Летам любіць збіраць ягады ды есці маміны булчкі з ягаднай начынкай. Бацька тады чытае кніжкі, а яе сын, Алан, напрыклад... рубяе дрэва.

08.08 — 14.08

(22.03. — 20.04.) Да 10.08. усё пойдзе па тваёй думцы. Будзеш схільны раскідацца грашом; заахчаджанае выдасі хутчэй чым думаў і пасля будзеш шкадаваць. Выкажыся ўмеласцю аддзялення важных спраў ад менш істотных. Можаш закахацца або закахаецца ў цябе асоба, якая да гэтай пары была табе абыякавай.

(21.04. — 21.05.) Хоць не ўсё, што плануеш, удасца, ды ўдасца зрабіць штосьці, аб чым да гэтай пары ты толькі марыў. Да 10.08. пільнуйся, каб твая недаверлівасць не папсавала таго, над чым здаўна працуеш. Да 12.08. мноства непатрэбнага стрэсу. Не вырашай важнага пад націскам, бо праваяцца ўсе твае дасягненні.

(22.05. — 22.06.) 9-11.08. атрымаеш прапанову, якой чакаеш. Вельмі ўцешыся — будзе вельмі карыснай! Лёс да цябе ўсміхнецца, хоць ты не будзеш вельмі старацца. У пачуццях будзь асцярожны — лепш крыху счакай, чым пазней шкадаваць.

(23.06. — 23.07.) Столькі ў цябе планаў, што не ўсе ўдасца зрэалізаваць; намець найважнейшае. У пачуццях не ўваходзь у адносіны, якія не прадбачаюць трываласці. Будзь рэалістам, а чакаць цябе будзе фінансавое жніво. Твае козыры — адвага і спакой.

(24.07. — 23.08.) Перад табою прыгожыя хвіліны; пераканаеш каханую асобу да шалёнай ідэі. На працы трымайся абранай тактыкі. Не выкладвай адразу ўсіх карт на стол. Тэст з трываласці і арганізатарскіх умеласцей. У важных справах не падавайся націскам. З 10.08. — момант, каб чагосьці навучыцца і пайсці новай сцежкай.

(24.08. — 23.09.) Пакуль не бярыся за справы, патрабуючы сталёвых нерваў. У нялёгкіх хвілінах справішся як па нотах. Цяпер не дацэнываеш чагосьці, што пасля будзе мець для цябе вялікую каштоўнасць. Не будзь недаступнай асобай — хтосьці збіраецца з адвагай, каб прызнацца ў пачуццях! Жарснасць і зайздасць — гэтая мяшанка выбухне 8-12.08.

(24.09. — 23.10.) 9-13.08. — прадбачваецца новы раздзел у пары. Будзеш ведаць чаго хочаш. Да 10.08. лёгка на непрадуманыя словы і ўчынкі. 8-12.08. блізка будучы схільваць да некарысных для цябе рашэнняў. У выпадку асабістых праблем можаш разлічваць на кіраўніцтва (сітуацыя будзе патрабаваць узаемнасці).

(24.10. — 22.11.) Калі ў пары крызіс, схоцца табе з яе выпісання. Не будзеш наракаць на нуду — не абміне цябе ніводнае важнейшае падзея. У каханні шалёныя ўдачы. У прафесійных справах усё паставіш на адну карту, незалежна ад вынікаў. Найлепш будзе ўсё ісці фірмачам.

(23.11. — 22.12.) Каханне так завітнее, што аж закружыцца ў галаве! Да 10.08. выразна адчуеш спрыянне лёсу — шчасце не пакіне цябе ні ў асабістых, ні ў прафесійных справах. Карысці з замежных кантактаў (10.08.); новыя знаёмствы зменяць тваё жыццё.

(23.12. — 20.01.) Асабліва карысны час на экскурсію марай — найлепш экзатычную і далёкую. Да 10.08. адкрыюцца перад табою новыя магчымасці; не бойся рызыкі, усё ўдасца і шмат дасягнеш. З 13.08. (да 19.08.) кожнае рашэнне будзе вылікаць у табе сумненні і пачуццё, што штосьці занадбаў.

(21.01. — 19.02.) Знакамітая форма, арганізаванасць, адкрытасць. Рызыкаўныя знаёмствы і шалёныя задумы, якія могуць змяніць твае планы (да 9.08.). Да 11.08. — дні нялёгка для тваёй сям’і, асабліва для братоў і сясіёр.

(20.02. — 21.03.) Маладзік Месяца ў знаку Льва (10.08.) намеціць добры пачатак, заахвоціць дбаць аб здароўе. З 14.08. лёгка пачнеш выбіраць рызыкаўныя рашэнні (ажакуцца слушнымі!); пераканаешся, якая ў цябе знакамітая інтуіцыя! У пачуццях сапраўднае шаленства! Прабудзятца ў табе скрыванняе жарсці; адчуеш, што пара на радыкальныя змены!

Агата АРЛЯНСКАЯ